

OSAKASSOPIMUS, SEN PÄÄTTYMINEN
SEKÄ SANKTIOT LUVATTOMASTA PÄÄTTÄMISESTÄ

Mette Sihvonen
Pro gradu
Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Kauppa-oikeus
Kevät 2012

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Osakassopimus, sen päättymisen sekä sanktiot luvattomasta päättämisestä

Tekijä: Mette Sihvonen

Oppiaine: Kauppaoikeus

Työn laji: Pro gradu

Sivumäärä: 71

Vuosi: Kevät 2012

Tiivistelmä:

Opinnäytetyössä on tutkittu oikeusdogmaattisesta näkökulmasta sitä, millainen sopimus osakassopimus on, ketkä sen solmivat ja mistä siinä voidaan määrätä. Osakassopimuksen käsitteen ja sisällön lisäksi painopisteenä on osakassopimuksen elinkaaren loppupää, eli miten sopimus päättyy, miten siitä voi irtaantua vai voiko sekä mitkä ovat seuraukset jos syyllistytään sopimusrikkomukseen ja osakassopimus päätetään luvattomasti.

Osakassopimus on vapaamuotoinen sopimus, joka solmitaan yleensä kohdeyhtiön osakkeenomistajien kesken. Toisinaan yhtiökin voi olla sopimusosapuolena. Osakassopimuksessa sovitaan yhtiön asioista, muiden muassa sen hallinnoimisesta ja osakkeiden luovuttamisesta sekä osakkeenomistajien oikeuksista ja velvollisuuksista, eikä siitä ole erillistä lainsäädäntöä. Osakassopimus on sopimusoikeudellinen työkalu eikä sillä lähtökohtaisesti ole yhtiöoikeudellista sitovuutta.

Ellei sopimuksen päättymisestä ole toisin sovittu, siihen sovelletaan yleisiä velvoiteoikeudellisia periaatteita. Määräaikainen osakassopimus päättyy pääsääntöisesti määräajan päättymiseen ja toistaiseksi voimassaoleva sopimus on lähtökohtaisesti irtisanottavissa. Vain harvoin on mahdollista purkaa koko sopimus.

Usein osakassopimukseen sisällytetään vahingonkorvauslausekkeeksi velvollisuus suorittaa sopimussakko mikäli sopimusvelvoitteita rikotaan. Tällöin vältytään menettämästä vahingonkorvausta tilanteissa, joissa vahingon toteennäyttäminen olisi hankalaa. Sanktioksi on voitu myös sopia esimerkiksi osakkeisiin liittyvien hallinnoimisoikeuksien menettäminen sopimusrikkomuksen myötä. Mikäli sopimussakosta tai muusta vahingonkorvauksesta ei ole sopimuksessa maininta, sovelletaan jälleen velvoiteoikeuden yleisiä periaatteita vahingonkorvauksesta.

Avainsanat: oikeustiede, osakassopimus, vahingonkorvaus, sopimussakko

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Sisällys

Sisällys	3
Lähteet	4
Kirjallisuus	4
Virallislähteet.....	6
Oikeustapaukset	6
Internet-lähteet	7
Lyhenteet	7
1. Johdanto	8
1.1 Tutkimusaiheesta sekä rajauksesta	8
1.2. Tutkimusmenetelmä.....	10
1.3 Tutkielman rakenne ja lähteet.....	11
2. Mikä on osakassopimus?	12
2.1 Yleistä osakassopimuksesta.....	12
2.1.1 Määritelmä	12
2.1.2 Miksi osakassopimuksia tehdään?	16
2.1.3 Osakassopimuksen osapuolet.....	18
2.1.4 Osakassopimusten luokittelua.....	19
2.2 Osakassopimuksen sisältö eli mistä sovitaan	21
2.2.1 Hallinnolliset ja päätöksentekoa koskevat määräykset	21
2.2.2 Osakkeita ja omistus pohjaa koskevat määräykset.....	23
2.2.3 Sopimusrikkomuksia koskevat määräykset	24
2.2.4 Riitojen ratkaisua koskevat määräykset.....	25
2.2.5 Muut määräykset.....	26
2.3 Osakassopimuksen suhteesta osakeyhtiölakiin	27
2.3.1 Osakeyhtiölain pakottavuus suhteessa sopimusvapauteen	27
2.3.2 Osakeyhtiölain ja osakassopimuksen välisen ristiriidan ratkaiseminen.....	28
2.4. Osakassopimuksen suhde yhtiöjärjestykseen.....	29
2.4.1 Yhtiöjärjestys ja sen sisältö.....	29
2.4.2 Osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen välisen ristiriidan ratkaiseminen....	32
3. Osakassopimuksen sitovuus	35
3.1. Yleistä sopimusten sitovuudesta ja sopimusvapaudesta	35
3.2 Sitovuuden tehostaminen	41
3.3. Osakeyhtiölain asettamat rajoitukset osakassopimuksen pätevyYTEEN	43
4. Osakassopimuksen päättyminen ja sopimuksesta irtaantuminen....	45
4.1 Yleistä	45
4.2 Määräaikaisen osakassopimuksen päättyminen	47
4.3 Toistaiseksi voimassaolevan osakassopimuksen päättyminen.....	49
4.4 Sopimuksen purkaminen	53
4.5 Pääomasijoittajan osakassopimus irtaantumisehtoineen	54
5. Sanktiot sopimuksen luvottomasta päättämisestä ja sopimusrikkomuksesta	56
5.1 Vahingonkorvaus	56
5.2. Vahingonkorvausvelvollisuus osakeyhtiölain nojalla.....	60
5.3 Sopimussakko	61
5.4 Muut sanktiot	66
6. Lopuksi	68

Lähteet

Kirjallisuus

AIRAKSINEN, Manne – JAUHIAINEN, Jyrki: Osakeyhtiölaki. WSOY. Helsinki 1997.

AIRAKSINEN, Manne – PULKKINEN, Pekka – RASINAHO, Vesa: Osakeyhtiölaki I. Talentum. Helsinki 2007

ALHO, Jari-Pekka – Mattila, Kati – Rönkkö, Heta – Ståhlberg, Mika: Osakassopimukset : käsikirja osakassopimuksen laadintaan. Edita. Helsinki 2009.

ANNOLA, Vesa – HEMMO, Mika – KARHU, Juha – KARTIO, Leena – SAARNILEHTO, Ari – TAMMI-SALMINEN, Eva – TOLONEN, Juha – TUOMISTO, Jarmo – VILJANEN, Mika: Varallisuusosoikeus. Sanoma Pro Oy. Toinen, uudistettu painos. Helsinki 2012.

BONO, Ulla: Osakassopimuksen irtisanominen. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 187–197. Turku 1995.

HANNULA, Antti – KARI, Matti: Osakassopimukset. WSOY. Juva 2007.

HELMINEN, Sakari: Johdannoksi osakassopimuksesta. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 5–18. Turku 1995.

HELMINEN, Sakari: Osakassopimuksen tehtävä. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 19–34. Turku 1995.

HELMINEN, Sakari: Osakeyhtiön yhtiöjärjestys. Talentum. Helsinki 2006.

HEMMO, Mika: Sopimusoikeus II. Talentum. Helsinki 2003.

HEMMO, Mika: Sopimusoikeus III. Talentum. Helsinki 2003.

HUSA, Jaakko – MUTANEN, Anu – POHJOLAINEN, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. Talentum. Helsinki 2008

HUTTUNEN, Allan: Osakassopimuksen rikkomisen vaikutus yhtiökokouksen päätöksen pätevyYTEEN. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 111–179. Turku 1995.

IMMONEN, Raimo – NUOLIMAA, Risto: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Talentum. Helsinki 2007.

KYLÄKALLIO, Juhani – IIROLA, Olli – KYLÄKALLIO, Kalle: Osakeyhtiö. Edita Prima Oy. Helsinki 2008.

MÄHÖNEN, Jukka – SÄILÄKIVI, Antti – VILLA, Seppo: Osakeyhtiölaki pienyhtiössä. WSOY. Juva 2007

MÄHÖNEN, Jukka – VILLA, Seppo: Osakeyhtiö I. Yleiset opit. WSOYpro. Helsinki 2006.

MÄHÖNEN, Jukka – VILLA, Seppo: Osakeyhtiö III. Corporate Governance. WSOYpro. Helsinki 2006.

NORRI, Matti: Osakeyhtiö. Käytännön käsikirja. 6. uudistettu painos. Rakennustieto Oy. Helsinki 2006.

NORROS, Olli: Johdatus velvoiteoikeuteen. Yliopistopaino. Helsinki 2010.

PÖNKÄ, Ville: Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta. Edita Prima Oy. Helsinki 2008.

PÖNKÄ, Ville: Määräysvallasta osakeyhtiössä. Defensor Legis N:o 5/2008, s. 737–758

RISSANEN, Kirsti – AIRAKSINEN, Manne – BÄRLUND, Johan – CASTRÉN, Martti – HARJU, Ilkka – JAUHIAINEN, Jyrki – KAISANLAHTI, Timo – KIVIVUORI, Antti – KUOPPAMÄKI, Petri – MÄHÖNEN, Jukka – VILLA, Seppo – WILHELMSSON, Thomas: Yritysoikeus, oikeuden perusteokset. WSOY.

Juva 2006.

SAARNILEHTO, A., 1995. Sitooko osakassopimus sopimusoikeudellisin perustein yhtiötä? Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 181-185. Turku 1995.

SAVELA, Ari: Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. Talentum. Helsinki 2006.

af SCHULTÉN, Gerhard: Osakeyhtiölain kommentaari I. Talentum. Jyväskylä 2003.

ÄMMÄLÄ, Tuula: Osakassopimuksen tulkinnasta. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 35–85. Turku 1995.

Virallislähteet

HE 27/1977 vp.   Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi

HE 109/2005 vp.   Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi

Oikeustapaukset

KKO 1994:95

KKO 2008:102

Internet-lähteet

<http://www.helsinki.chamber.fi>

<http://www.prh.fi/>

Lyhenteet

DL	Defensor Legis
KKO	korkein oikeus
OikTL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228
OYL	osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
SopMenL	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 22.12.1978/1061

1. Johdanto

1.1 Tutkimusaiheesta sekä rajauksesta

Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624) on säädetty yleislaiksi, jota sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin Suomen lain mukaan rekisteröityihin osakeyhtiöihin. Koska Patentti- ja rekisterihallituksen tilastojen mukaan osakeyhtiö on suosituin yritysmuoto (31.12.2011 rekisterissä 224 074 kappaletta¹), tämä on laaja vaatimus ja sisältää valtavan määrän erilaista yhtiötoimintaa. Osakeyhtiölaki on siis säädetty vastaamaan usean sadan tuhannen yhtiön vaatimuksia, joten se on eräänlainen runko joka sisältää paljon tahdonvaltaisia säädöksiä joista voidaan tarkoituksen vaatimalla tavalla vapaasti sopia toisin. Joustavaa toisin sopimisen tarvetta on syntynyt palvelemaan osakassopimus. Siinä voidaan sopia yhtiötä koskevista asioista sekä osakkaiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Osakassopimuksella pyritään sopimaan osakkaiden kesken asioista, joihin joko osakeyhtiölaki ei anna lainkaan vastausta, tai jonka antamia vastauksia halutaan muovata yhtiötä, osakkaita sekä yhteisiä tarkoituksia vastaaviksi. Näitä tarpeita vastaten osakassopimus voidaan jokaisessa tapauksessa solmia ainutlaatuisiksi, kuhunkin tilanteeseen parhaiten sopivaksi.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan sitä mikä on osakassopimus, mitkä ovat sen päättymisen tavat sekä mitkä ovat seuraukset mikäli osakassopimuksen päättää luvattomasti ja syyllistyy sopimusrikkomukseen. Keskiössä ovat sekä yhtiö- että velvoiteoikeudelliset säännökset ja periaatteet. Tässä työssä osakassopimus on liitetty pieneen tai keskisuureen osakeyhtiöön, sillä ne ovat suuria julkisia osakeyhtiöitä yleisempiä (ks. alaviite 1) ja niissä osakassopimuksia solmitaan julkisia yhtiöitä useammin.

---

¹ Patentti- ja rekisterihallituksen web-sivut 9.2.2011,
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>

Osakassopimukset kuuluvat kauppaoikeuteen, joka taas on yksityisoikeuden ala. Osakassopimus ei ole mahdollinen ainoastaan osakeyhtiöissä, vaan myös henkilöyhtiöissä², mutta tässä työssä keskitytään osakassopimukseen osakeyhtiössä. Koska osakassopimukseen liittyvää lainsäädäntöä ei ole, on aihetta tutkittu oikeuskirjallisuuden valossa. Prejudikaattejakaan ei liiemmästi ole, johon luultavasti yksi suurimmista syistä on se, että mahdolliset riidat pyritään ratkaisemaan julkisuudelta salassa, esimerkiksi välimiesmenettelyssä.

Koska osakassopimuksesta ei ole erillistä lainsäädäntöä, ei siihen sopimustyyppinä liity tiettyjä ennalta määriteltyjä oikeusvaikutuksia, vaan oikeusvaikutukset määräytyvät aina kussakin tapauksessa sopimuksen sisällöstä riippuen³. Yhtenä osakeyhtiöoikeuden johtavista periaatteista on osakkeenomistajien sopimusvapaus, ja sitä lienee korostettu lähes jokaisessa alan teoksessa⁴.

Osakassopimukset ovat lähtökohtaisesti pitkäkestoisia sopimuksia. Harvat niistä ovat voimassa alle 7–10 vuotta⁵. Osakassopimus solmitaan kun koetaan, ettei osakkeenomistajien keskinäisiä suhteita, heidän suhdettaan yhtiöön tai yhtiön toimintaa ole mahdollista järjestää toivotusti vain osakeyhtiölakiin ja yhtiöjärjestykseen nojautuen. Osakeyhtiölain yleispätevyyden takia osakkeenomistajat hakevat osakassopimuksella usein lakia yksityiskohtaisempaa säätelyä asioista, eli sopimuksella täydennetään jo olemassa olevaa normistoa.

Toinen tärkeä syy osakassopimuksen solmimiseen on riskien hallinta. Sillä normitetaan osakkaiden ja yhtiön suhteita ja täydennetään yhtiöjärjестystä. Merkittävänä syynä voidaan myös pitää vähemmistöosakkeenomistajien lisäsuojan tarvetta, yhtiöjärjестyksen julkisuutta sekä osakassopimuksen

---

² Rissanen ym. 2006, s. 144

³ Annola ym. 2012, s. 1285

⁴ Ks. Esim. Annola ym. 2012, s. 1284

⁵ Alho ym. 2009, s.152

joustavuutta sillä sen solmimista, sisältöä tai päättymistä ei ole erikseen säännelty.

Kiinnostukseni aihetta kohtaan heräsi kun yrittäjänä toimiva läheiseni solmi osakassopimuksen pääomasijoittajan tullessa yhtiöön mukaan toiminnan kasvaessa. Siihen mennessä en ollut kuullut puhuttavan osakassopimuksista ja ko. sopimusta lueskellessani mietin siinä olevaa kilpailu- ja salassapitosäännöksiä, sekä sitä miten sopimus päättyy, voiko siitä sanoutua irti sekä muuta päättymiseen ja mahdollisiin sanktioihin liittyvää. Sain siis mielenkiintoisen opinnäytetyön aiheen ja vielä näinkin läheltä.

1.2. Tutkimusmenetelmästä

Tässä opinnäytetyössä osakassopimusta sekä sen elinkaaren loppupäätä on tutkittu oikeusdogmaattisesta eli lainopin näkökulmasta. Oikeusdogmatiikka tutkimussuuntana perustuu oikeuslähteisiin, joita käytetään etusijasääntöjen osoittamassa järjestyksessä. Sen tärkeimpänä tehtävä on selvittää mikä on voimassa olevan oikeuden sisältö tiettyä oikeusongelmaa käsiteltäessä. Lainoppi eli oikeusdogmatiikka on oikeusjärjestyksen tulkintaa, eli sääntöjen tutkimista ja niiden sisällön selvittämistä, sekä systematisointia eli voimassa olevan oikeuden jäsentämistä.⁶

Lähtökohtaisesti tutkimusta oikeusdogmaattisesti lähestyessä keskiössä ovat ensisijaisesti lait. Eduskunnan antaman lainsäädännön puuttuessa osakassopimusta ja sen päättymiseen liittyviä tapahtumia on tutkittu lain esitöiden, oikeuskäytännön, sekä ennen kaikkea oikeuskirjallisuuden avulla. Korkeimman oikeuden antamia ennakkoratkaisujakin on vain muutamia osakassopimuksia koskien, joten oikeuskirjallisuus on toiminut tärkeimpänä lähteenä.

---

⁶ Husa ym. 2008, s. 20

1.3 Tutkielman rakenne ja lähteet

Tutkielmassa on kuusi jaksoa. Johdannon jälkeen olevassa jaksossa keskitytään osakassopimuksen käsitteeseen. Käyn läpi sitä, mikä osakassopimus oikeastaan on, mistä siinä sovitaan ja ketkä sen solmivat. Lisäksi tarkastellaan osakassopimuksen suhdetta osakeyhtiölakiin ja yhtiöjärjestykseen.

Kolmannessa luvussa käsitellään sopimusten sitovuutta sekä sitovuuden tehostamista. Neljännessä jaksossa teemana on sopimusten päätyminen; miten määräaikainen ja toistaiseksi voimassaoleva osakassopimus tulevat tiensä päähän sekä mitä sopimuksen purkamisesta seuraa. Näissä luvuissa nojaututaan paljolti velvoiteoikeuden yleisiin sääntöihin ja periaatteisiin.

Viidennessä luvussa käydään läpi sopimusrikkomuksista seuraavia sanktioita keskittyen vahingonkorvausvelvollisuuteen sekä sopimussakkoon. Sivuhuomion saavat myös muut osakassopimukseen mahdollisesti sisällytettävät sanktiot kuten osakkeisiin liittyvien hallinnoimisoikeuksien menettäminen.

Viimeisessä eli kuudennessa jaksossa on tutkimuksen yhteenveto. Luvussa käydään kokoavasti läpi mitä kaikkea tutkielma sisältää, sekä mihin johtopäätöksiin on asiaa tutkiessa tultu.

Lähteissä keskiössä ovat olleet säädetyin lain puuttuessa oikeuskirjallisuus. Tärkeimpinä lähteinäni ovat toimineet vanhempaa tuotantoa oleva Saarnilehdon toimittama kirja ”Osakassopimuksesta”, Pöngän väitöskirja vuodelta 2008: ”Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta” sekä yleisen sopimusoikeuden osalta Hemmon teokset ”Sopimusoikeus I–III”. Tärkeitä ovat olleet niin ikään sekä Hannulan ja Karin kirja

”Osakassopimukset” että Alhon ym. teos ”Osakassopimukset: Käsikirja osakassopimuksen laadintaan”, joista kumpikin edustaa käytännönläheisempää tuotantoa. Ne ovat laadittua ajatellen osakassopimuksen solmijaa, osakkeenomistajaa.

Osakassopimusta koskevaa oikeuskirjallisuutta löytyy vaihtelevasti, uusia enenevässä määrin. Kirjallisuuden suhteellisen vähäisen lukumäärän perusteella voisi tulkita, että kyseessä on varsin tuntematon ja jopa harvoin käytetty väline sopia osakkaiden suhteista ja yhtiön asioista, vaikka Helsingin kauppakamarin tekemän kyselyn mukaan osakassopimuksen käyttö on kuitenkin lisääntymässä jatkuvasti⁷.

2. Mikä on osakassopimus?

2.1 Yleistä osakassopimuksesta

2.1.1 Määritelmä

Osakassopimus on sopimusoikeudellinen instrumentti, jolla määrätään yhtiön ja sen osakkaiden välisistä suhteista. Osakassopimuksesta ei ole laintasoista määritelmää, sillä mikään laki – edes osakeyhtiölaki – ei sisällä säännöksiä osakassopimuksesta. Hallituksen esityksessä uudeksi osakeyhtiölaiksi osakassopimus mainitaan⁸, mutta siinäkin käsitettä ei ole kirjoitettu auki. Mainitsemalla osakassopimuksen lainvalmisteluaineistossa lainsäätäjät on kuitenkin hyväksynyt sopimuksen olemassaolon. Laintasoisen sääntelyn puuttuessa määritelmää on siis etsittävä oikeuskirjallisuudesta.

Oikeuskirjallisuus on pääsääntöisesti yhtä mieltä osakassopimuksen määritelmästä vaikkakin vivahde-eroja löytyy. Osakassopimukseksi

---

⁷ Helsingin kauppakamarin web-sivut 9.2.2012, http://www.helsinki.chamber.fi/index.phtml?1343_m=1509&s=211 sekä Alho ym. 2009, s. 13

⁸ HE 109/2005; muun muassa 9:3.3 perustelut

mielletään karkeasti määritellen sopimus, jossa yhtiön osakkaat sopivat yhtiöön liittyvistä asioista. Se on joustava instrumentti varautua erilaisiin tilanteisiin, sillä se on vapaamuotoinen ja näin ollen muovattavissa kulloiseenkin tilanteeseen sopivaksi. Esimerkiksi Ämmälän määritelmä osakassopimukseksi on osakkaiden – joko jo olevien tai sellaiseksi aikovien – keskinäinen sopimus sitä, kuinka osakkeenomistajina ja yhtiön eri elinten jäseninä toimitaan⁹. Pönkä taas kuvailee osakassopimusta vahvaa luottamusta edellyttäväksi yhteistyösopimukseksi, joka kuvaa osakkaiden oikeuksien ja velvollisuuksien suhdetta yrityksessä¹⁰. Yhteistä osakassopimuksen määritelmille kirjallisuudessa on se, että sopimuksella määrätään osakkaiden oikeuksista ja velvollisuuksista.

Useimmat määritelmät lähtevät siitä, että osakassopimuksen osapuolena ovat vain osakkaat¹¹. Seassa on kuitenkin kirjallisuutta, jossa mainitaan myös yhtiön mahdollisuudesta olla sopimuksen osapuolena¹². Sopimusta pidetään siis osakassopimuksena vaikka kohdeyrityskin olisi siihen sitoutunut. Yhtiön kohdalla on huomioitava, että sen sitoutuminen osakassopimukseen on välttämätöntä jotta sopimus ulottaisi sitovuutensa myös itse yhtiöön.¹³ Helminen on tehnyt oikeuskirjallisuudessa esiintyneiden määritelmien perusteella karkean kahtiajaon suppeaan ja laajaan osakassopimuksen määrittelyyn. Edellisessä sillä tarkoitetaan vain osakkeenomistajien tekemiä sopimuksia ja jälkimmäisessä osapuolina voi olla muitakin sopijapuolia.¹⁴ Miten kauaksi tahansa ei voida mennä sen suhteen keitä sopimukseen on sitoutunut. Muuten kyseessä ei ole enää osakassopimus, vaan ”vain” sopimus¹⁵.¹⁶

---

⁹ Ämmälä 1995, s. 35

¹⁰ Pönkä 2008, s. 15

¹¹ Kyläkallio ym. 2008, s. 309; Huttunen 1995 s. 111

¹² Ämmälä 1995, s. 35; Hannula – Kari 2007, s. 13

¹³ Alho ym. 2009, s. 46, KKO 1994: 95 vahingonkorvausta ei voitu vaatia yhtiöltä koska se ei ollut osakassopimuksen osapuoli.

¹⁴ Helminen 1995, s. 5–6

¹⁵ Bono 1995, s. 188

¹⁶ Vrt. kuitenkin Kyläkallio ym. 2008, s. 309 laajempi määrittely jossa muitakin sopimusosapuolia.

Norri on määritellyt osakassopimuksen järjestelyiksi, ”joilla osakeyhtiön asioista päätetään tai määrätään muutoin kuin osakeyhtiölaissa säädettyä menettelytapaa noudattaen”¹⁷. Mielestäni tämä määrittely ei kuitenkaan osu kohdalleen sen ympärilyöreyden takia, eikä myöskään siitä syystä että mistä tahansa ei voida päättää osakeyhtiölaissa määrätystä poikkeavasti.

Annola ym. katsovat osakassopimukset osana suurempaa kokonaisuutta yhteistoimintasopimuksiksi. Yhteistoimintasopimuksena pidetään laajasti ymmärrettynä kaikkea henkilöiden välistä yhteistyötä, mutta tuon yhteistyön kiinteys vaihtelee tapauskohtaisesti.¹⁸ Lukuisia osakassopimuksen määritelmiä etsittyäni, on Annola ym. ainoa teos jossa osakassopimus on katsottu yhteistoimintasopimukseksi.

Kirjallisuuden määritelmät nojaavat yleensä esimerkkinä osakassopimukseen, jossa sovitaan hyvinkin laajasti yhtiön ja osakkaiden välisistä asioista. Kuitenkin osakassopimus voidaan laatia koskemaan myös yhtä ainoaa asiaa, esimerkiksi äänestämiskäytäntöä seuraavassa yhtiökokouksessa. Sisällön osalta variaatioita siis löytyy, kun haetaan ratkaisua joka palvelee parhaiten juuri kohdeyhtiötä. Sääntelemättömänä sopimuksena osakassopimus voidaan solmia missä vaiheessa yhtiön elinkaarta tahansa, niin yhtiötä juuri perustettaessa kuin toiminnan laajentuessakin. Kuitenkin lähes aina se solmitaan, kun mukaan liittyy osakkeenomistajana pääomasijoittaja¹⁹.

Käytännössä osakassopimus voi olla myös sellainen, että se sisältää vain vaikkapa sopimuksen siitä miten sitoudutaan äänestämään yhdessä yhtiökokouksessa päätettävässä yhdessä tietyssä asiassa. Toisaalta voidaan myös sopia hyvinkin laajasti lähes kaikesta vallankäytöstä yhtiön asioista päätettäessä pitkäaikaisesti, vaikkapa koko yhtiön olemassa olon

---

¹⁷ Norri 2006, s. 345

¹⁸ Annola ym. 2012, s. 1275 ja 1277

¹⁹ Hannula – Kari 2007, s. 9

aikaa silmällä pitäen. Vaihtoehtoisesti osakassopimus voi velvoittaa informoimaan osakkeiden myyntiaikeista, kuten tapauksessa KKO 2008:102. Ei ole siis yhtä oikeaa osakassopimusta, vaan sen sisältö, ja käytännössä määritelmäkin, muovautuvat tilanteesta ja yhtiöstä riippuen. Helmisen mukaan taustalla on usein kuitenkin vaikuttaa halu muodostaa niin sanottu varjohallitus. Näin asioista olisi sovittu jo ennen kuin niitä varsinaisesti käsitellään yhtiön elimissä.²⁰ Koska sopimus muotoillaan aina tilannetta ja tarpeita parhaiten palvelevaksi, ei sen sisältökään ole täysin vakiintunut, vaikkakin se sisältääkin usein tiettyjä tyypillisiä sopimusmääräyksiä²¹. Näitä ovat muiden muassa yhtiön rahoituksesta sopiminen, johdosta ja liiketoiminnasta sopiminen, osakkaiden työskentelyvelvollisuus, osakkeiden myynnistä ja sen rajoituksesta sovitut asiat sekä osakkaiden mahdollinen muu liiketoiminta ja kilpailukiello²².

Osakassopimusta hyödynnetään yhtiöjärjestystä täydentävänä instrumenttina. Se antaa mahdollisuuden sopia yhtiön asioista julkisuudelta salassa, sillä yhtiöjärjestys on julkinen, sillä se liitetään Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään kaupparekisteriin toimitettavaan perustamissopimukseen (ks. OYL 2:2.2). Osakassopimus on mahdollista myös sisällyttää yhtiöjärjestykseen. Vaihtoehtoisesti yhtiöjärjestyksessä voidaan ikään kuin tiedottamistarkoituksessa viitata osakassopimukseen. Tuolloin on huomioitava ettei uusi osakkeenomistaja, hankittuaan osakkeensa osakassopimukseen sitoutuneelta osapuolelta, tule automaattisesti sidotuksi osakassopimukseen vaikka tietäisikin sopimuksesta.²³

Osakassopimus on pidettävä erillään osakkeenomistajien tekemästä sopimuksesta. Osakkeenomistajien tekemällä sopimuksella tarkoitetaan

---

²⁰ Helminen 1995, s. 21

²¹ Helminen 1995, s. 9

²² Hannula – Kari 2007, s. 29; af Schultén 2003, s. 17

²³ Kyläkallio ym. 2008, s. 312

sopimusta, jolla korvataan yhtiökokouksen päätös välittömästi vaikuttamalla asioihin niin kuin yhtiökokouksessa tehty päätös asiassa vaikuttaisi.²⁴

Kaiken kaikkiaan on luonnollista, että osakassopimuksen määritelmä vaihtelee määrittelijästä riippuen, koska sitä ei ole lain tasoisesti määritelty. Sääntelemättömyydestä seuraa se, että sopimus voidaan tehdä vapaamuotoisesti eli niin suullinen kuin kirjallinenkin sopimus on sitova, mutta suullisen sopimuksen yhteydessä voidaan kohdata sille tyypillisiä näyttöongelmia.

2.1.2 Miksi osakassopimuksia tehdään?

Osakassopimuksen solmiminen ei ole pakollista. Koska osakassopimuksia on sisällöltään ja laajuudeltaan hyvin paljon erilaisia, ei voida antaa yhtä tarkkaa vastausta siihen miksi niitä solmitaan. Lähtökohtaisesti voidaan sanoa että osakassopimuksilla haetaan ennustettavuutta sekä varmuutta osakkaiden käyttäytymisestä tulevaisuudessa, se on joustava keino varautua erilaisiin mahdollisiin tilanteisiin tulevaisuudessa. Osakassopimuksella sovitaan yhteisistä pelisäännöistä, sekä yksilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista, ja sen käyttö on koko ajan lisääntymässä²⁵.

Usein tärkeimpänä syynä osakassopimuksen laatimiselle on sen luottamuksellisuus. Jos asioista sovitaan yhtiöjärjestyksessä, tulevat ne väistämättä julkiseksi yhtiöjärjestyksen ollessa kenen tahansa saatavilla. Osakassopimuksella yhtiön asioista on mahdollista sopia niin, että niistä ovat selvillä vain sopijaosapuolet, eli osakkaat tai osa heistä. Mikäli sopimukseen on kirjattu salassapitovelvoite, alkaa se sopimuksen allekirjoittamisesta²⁶.

---

²⁴ Hannula – Kari 2007, s. 31 ss.

²⁵ Helsingin kauppakamarin web-sivut 9.2.2012,
http://www.helsinki.chamber.fi/index.phtml?1343_m=1509&s=211

²⁶ Alho ym. 2009, s. 19

Sopimuksen takana voi olla tarve rajoittaa osakkaiden oikeuksia verrattuna siihen mitä ne laajimmillaan osakeyhtiölain nojalla olisi²⁷. Joskus osakassopimuksen solmimisella voidaan hakea vahvempaa asemaa vähemmistöosakkeenomistajalle. Tällöin voidaan vahvistaa vähemmistöosakkaan oikeus valita osa yhtiön johdosta tai oikeus estää tietyn toimenpiteen toteutuminen. Vastaavasti osakassopimuksen tavoitteena voi olla enemmistöosakkeenomistajien aseman vahvistaminen.²⁸ Osakassopimuksella voidaan myös sopia jostain, mitä yhtiöjärjestyksessä ei voida, esimerkiksi osakkeiden luovuttamisesta osakkeenomistajakohtaisesti²⁹.

Annola ym. ovat esittäneet lukuisia esimerkkitalanteita, jolloin osakassopimus koetaan tarpeelliseksi solmia. Näistä pääosa liittyy vähemmistöosakkeenomistajiin, joiden suoja osakeyhtiölaissa saatetaan kokea liian vähäiseksi. Sopimuksen solmimisen taustalla vaikuttavia ongelmia voivat olla muun muassa vähemmistöosakkeenomistajan kannalta epätyytyttävä osingonjakopolitiikka, enemmistövallan väärinkäytön estäminen tai puutteelliset osallistumismahdollisuudet yhtiön hallintoon taikka omistajien kilpailu yhtiön kanssa.³⁰

Ei ole siis tiettyä yksittäistä syytä miksi osakassopimuksia solmitaan, vaan ratkaiseva tekijä on aina yhtiön ja osakkeenomistajien yksilölliset tarpeet. Tilanteesta ja yhtiöstä riippuen osakassopimuksia voidaan solmia useampiakin yhtiön elinkaaren aikana aina tarpeiden vaatiessa. Joillain osakassopimuksilla pyritään vakiinnuttamaan sopimuksen myötä oikeudelliset olosuhteet hyvinkin moninaisessa joukossa asioita, kun taas toisinaan on tarpeen sopia vain yhdestä tai kahdesta, ei niin kauaskantoisesta ja laajasta asiasta.

---

²⁷ Alho ym. 2009, s. 18

²⁸ Kyläkallio ym. 2008, s. 310

²⁹ Alho ym. 2009, s. 18

³⁰ Annola ym. 2012, s. 1285–1286

2.1.3 Osakassopimuksen osapuolet

Pääsääntöisesti osakassopimus on nimensä mukaisesti kohdeyhtiön osakkaiden välinen sopimus. Siihen voi olla sitoutunut vain kaksi osakasta tai vaihtoehtoisesti jokainen yhtiön osakkaista, toisinaan myös yhtiö itse. Sopimusosapuolista jokaisen on oltava kohdeyhtiön osakkeenomistaja, ja sopimuksessa on sovittava tämän nimenomaisen yhtiön asioista³¹.

Osapuolet joko ovat jo yhtiön osakkeenomistajia, tai osakkaiksi aikovia. Tämä määritelmä on Kyläkallion ym. mielestä jo laajennettua tulkintaa siitä, mikä osakassopimus on.³² Mielestäni jo osakkaiksi aikovat voivat olla sopimuksen osapuolia, mutta vasta siinä vaiheessa, kun osakkuus on lähellä toteutumistaan. Muuten ei mielestäni kyseessä ole enää varsinainen osakassopimus, vaan muu yhtiön asioita koskeva sopimus.

Osakassopimukseen on voinut sitoutua myös kohdeyhtiö. Tämä onkin välttämättömyys mikäli sopimuksen velvoitteet ja oikeudet halutaan ulottaa myös siihen. Sitoutuessaan osakassopimukseen yhtiön on parhaansa mukaan toimittava osakassopimuksen mukaisesti, mutta se ei voi sitoutua mihin tahansa sopimusehtoon. Yhtiö ei esimerkiksi voi noudattaa sopimusehtoja, jotka ovat pakottavan lainsäädännön vastaisia, eikä se näin ollen syyllisty sopimusrikkomukseen mikäli se toimii pakottavan lainsäädännön mukaisesti mutta osakassopimuksen vastaisesti. Käytännössä osakassopimuksen noudattaminen tulee ilmi erityisesti hallituksen tehdessä päätöksiä. Hallitus myös pääsääntöisesti päättää yhtiön sitoutumisesta sopimukseen.³³ Mikäli kohdeyhtiö on osakassopimuksen osapuolena, kutsutaan sopimusta toisinaan sekamuotoiseksi osakassopimukseksi puhtaana osakassopimuksen sijaan³⁴.

---

³¹ Kyläkallio ym. 2008, s. 309

³² Kyläkallio ym. 2008, s. 309

³³ Alho ym. 2009, s. 47

³⁴ Savela 2006, s. 406

Toisinaan osakassopimukseksi voidaan laskea sellainenkin sopimus, jossa yhtenä osapuolena on esimerkiksi yhtiön rahoittaja³⁵. Alho ym. ovat huomauttaneet, että osakassopimuksen sopimusosapuolena voi olla myös jonkin osakkeenomistajan henkilöomistaja tai emoyhtiö³⁶. Kuten jo aiemmin on todettu, ei tätä tulkintaa, jonka mukaan osakassopimuksen osapuolena voi olla myös kolmas, saa venyttää liikaa, muuten osakassopimuksesta tulee muu sopimus kuin varsinainen osakassopimus.

Osakassopimuksen osapuolina voivat olla kaikki tai osa osakkeenomistajista. He voivat sitoutua sopimukseen joko yksilöinä tai jakautuen tiettyyn ryhmiin, esimerkiksi edustaen tietynlaisia osakkeita tai ollen ns. vähemmistöosakkaita. Toisinaan osakassopimuksen osapuolena voi siis myös olla tytäryhteisö tai muu oikeushenkilö.³⁷

2.1.4 Osakassopimusten luokittelua

Helpottaakseen osakassopimusten hahmottelua, on oikeuskirjallisuudessa pyritty luokittelemaan osakassopimuksia eri tilanteiden mukaan. Seuraavassa on esitetty muutamia tyypillisiä osakassopimustilanteita.

Tyypillisesti osakassopimus solmitaan suljetussa, pienessä osakeyhtiössä, jossa on kaksi osakasta yhtä suurin omistusosuuksin. Näin mahdollistetaan asioista sopiminen joustavasti niin, ettei yhtiön toiminta jumiudu erimielisyystilanteissa. Sopimus voidaan solmia milloin tahansa, kuten yhtiömuotoa muutettaessa, jolloin henkilöyhtiöstä halutaan tuoda osakeyhtiöön tiettyjä siellä noudatettuja periaatteita.³⁸

---

³⁵ Kyläkallio ym. 2008, s. 309

³⁶ Alho tm. 2009, s. 47

³⁷ Kyläkallio ym. 2008, s. 309

³⁸ Norri 2006, s. 346

Yhtiöissä joissa osakkaita on lukumääräisesti vain muutamia, osakassopimuksella pyritään usein vallan ”tasoittamiseen” niin, että vaikutusvalta on hajaannutettu kaikille omistajille. Tämä on usein osakkaiden kannalta tärkeää, koska yhtiössä työskenteleminen ja siitä korvauksen saaminen muodostaa heidän päätulonlähteensä joten heillä on oltava mahdollisuus myös vaikuttaa yhtiöön liittyviin asioihin. Vaihtoehtoisesti pienosakeyhtiössä osakassopimuksella voidaan myös tavoitella sopimuksen tekohetken olosuhteiden pysyvyyttä, esimerkiksi pysyttäen vaikutusmahdollisuudet muuttumattomina. Tällöin painottuu jo saavutetun sopimustasapainon jatkuvuuden merkitystä vallan tavoittelun ja jakamisen lisäksi.³⁹

Tyypillisesti osakassopimuksia käytetään myös pääomasijoittajien ollessa mukana yhtiön osakkaana. Tällöin sovitaan varsinkin pääomasijoittajan kannalta keskeisimmistä ehdoista, eli milloin ja miten sijoitus tehdään, kuinka paljon ja minkä laatuista osakkeita sijoittaja saa, sekä pääomasijoittajan oikeudesta osallistua hänen kannaltaan tärkeiden päätösten tekoon. Sopimuksen paino saattaa keskittyä pääomasijoittajan näkökulmasta tärkeimpään sopimuskohtaan, sopimuksesta irtautumiseen eli exit-lausekkeeseen, jolla sijoittaja pääsee helposti myymään osakkeensa pois.⁴⁰

Edelleen osakassopimuksia voidaan käyttää myös yhteisyrityksissä⁴¹ (*joint venture*) sekä sukupolvenvaihdos tilanteissa, joissa vanhempi sukupolvi haluaa yleensä pidättää itsellään valvontavaltaa sekä oikeuden osallistua yhtiötä koskevaan päätöksentekoon. Toisinaan osakassopimusta on käytetty myös julkisesti noteeratuissa osakeyhtiöissä, mutta se on jäänyt harvinaisemmaksi⁴². Yrityskauppavaiheessakin osakassopimus voidaan solmia, jolloin sopimus yleensä sisältää ehtoja ylimenovaihetta koskien,

---

³⁹ Helminen 1995, s. 23

⁴⁰ Hannula – Kari 2007, s. 49–52, Helminen 1995, s. 28

⁴¹ Helminen 2006, s. 99

⁴² Hannula – Kari 2007, s. 64–65, Norri 2006, s. 346

esimerkiksi niin että ostaja sitoutuu myöntämään vastuuvapauden myyjälle tämän toiminnasta yhtiön elimissä⁴³.

Edellä mainittujen lisäksi enemmistö- ja vähemmistöosakkeenomistajien solmimat osakassopimuksetkin tulevat kyseeseen. Osakkeenomistajiltaan suurissa yhtiöissä pyritään joko keräämään valtaa tietyille osakkaille, tai vaihtoehtoisesti hajauttamaan valtaa, jolloin sitä pääsee käyttämään suurempi joukko osakkaita⁴⁴. Valtaa voidaan pyrkiä keskittämään esimerkiksi tilanteessa, jossa muutama osakas on alun perin perustanut yhtiön, ja johon myöhemmin toiminnan laajentuessa tulee mukaan uusia osakkeenomistajia vaikkapa pääomasijoittajan ominaisuudessa. Näin suurin osa vallasta saadaan pidettyä alkuperäisillä osakkailla.

Osakassopimuksia voidaan siis luokitella muun muassa kahden, tasaosuuksin yhtiön omistavien osakassopimukseen, muutaman osakkaan osakassopimukseen jolla pyritään vallan tasoittamiseen, pääomasijoittajan osakassopimukseen, *joint venture* –osakassopimukseen sekä sukupolvenvaihdostilanteen osakassopimukseen.

2.2 Osakassopimuksen sisältö eli mistä sovitaan

2.2.1 Hallinnolliset ja päätöksentekoa koskevat määräykset

Helminen mukaan osakassopimuksissa sovitaan yleensä yhtiön hallinnoinnista, rahoittamisesta sekä varojenjaosta, ja nämä toimivat yleisenä osakassopimuksen runkona⁴⁵. Hallinnoimisoikeuksiksi voidaan katsoa osakeoikeudet, jotka liittyvät yhtiön hallintoon, esimerkiksi yhtiökokouksen osallistumisoikeus sekä siellä käytettävää puhe- ja äänivaltaa⁴⁶.

---

⁴³ Norri 2006, s. 346

⁴⁴ Helminen 1995, s. 22

⁴⁵ Helminen 2006, s. 99

⁴⁶ Alho ym. 2009, s. 20; Helminen 2006, s. 62

Osakassopimus sisältää yleensä määräyksiä hallituksen kokoonpanosta. On kuitenkin huomattava, että yhtiökokous tekee varsinaisen valinnan eikä nimittämiseen siis riitä ainoastaan osakassopimuksen ehto. Jos kuitenkin osakassopimusta rikotaan, voi sopimuksen rikkojaa kohdata vahingonkorvausvelvollisuus. Sopimus voi myös sisältää määräyksen hallituksen täydentämisestä tilanteessa jossa hallituksen jäsen jättäytyy hallituksesta pois. Tuolloin voidaan sopia siitä, että osapuolten on myötävaikutettava uuden jäsenen valintaan jo ennen seuraavaa yhtiökokousta.⁴⁷

Myös hallituksen kokouksissa tapahtuvasta päätöksenteosta on mahdollista ottaa määräyksiä osakassopimukseen esimerkiksi niin, että tietyn päätöksen tekemiseksi vaaditaan tietynsuuruinen kannatus. Näin voidaan tiukentaa osakeyhtiölain säännöstä, jonka mukaan hallituksen päätökset tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä ellei yhtiöjärjestyksessä edellytetä määräänemmistöä.⁴⁸ Kannatuksen tiukennuksia osakeyhtiölakiin verrattuna voidaan käyttää esimerkiksi päätettäessä osakepohjaisista kannustinjärjestelmistä tai merkittävien rahoitusjärjestelyjen hyväksymisestä. Alho ym. kehottavat kuitenkin välttämään vaatimusta, jonka mukaan hallituksen päätökselle tarvittaisiin yksimielisyys⁴⁹. Yksimielisyyden vaatimuksesta voi seurata koko hallituksen toiminnan lamaantuminen.

Hallituksen jäsenen vahingonkorvausvelvollisuus voi aktualisoitua tämän rikottua osakeyhtiölain huolellisuusvelvoitetta. Osakassopimuksessa saattaa kuitenkin olla päätöksentekoa koskevia säännöksiä, joista seuraa tiukempi henkilökohtainen vastuu esimerkiksi osakkeenomistajan estäessä tiettyjä päätöksiä veto-oikeudellaan.⁵⁰

---

⁴⁷ Alho ym. 2009, s. 74

⁴⁸ MIKÄ PYKÄLÄ, jos ei löydy → Alho ym. 2009, s. 89

⁴⁹ Alho ym. 2009, s. 90

⁵⁰ Alho ym. 2009, s. 78

Mistä tahansa hallinnollisista oikeuksista ei voida kokonaan ja pysyvästi osakassopimuksen määräyksin luopua. Osakeyhtiölain mukaan pakottavia yksilöllisiä hallintaoikeuksia ovat esimerkiksi oikeus vaatia osakekirjaa, oikeus saada itsensä merkityksi osake- ja osakasluetteloon sekä oikeus saada tietoja yhtiön asioista ja tutustua asiakirjoihin⁵¹. Yleisestikin osakassopimusta laadittaessa on hyödyllistä huomioida, ettei yhtiön päätöksentekoa kannata liikaa sitoa, koska sovitusta poikkeaminen voi tuolloin vaatia osakassopimuksen muutoksen.

2.2.2 Osakkeita ja omistuspohjaa koskevat määräykset

Omistuspohjan muutoksia koskeva päätöksenteko on yksi merkittävimmistä kokonaisuuksista, joita yleensä sisällytetään osakassopimuksen lausekkeisiin, joissa sovitaan yhtiökokouksen päätöksenteosta. Näin pyritään varmistamaan, että esimerkiksi osakeantia koskevaa päätöstä kannattaa yhtiön kannalta tärkeimmäksi katsottavat osakkeenomistajat.⁵²

Yhtenä osakkeisiin liittyvistä asioista osakassopimuksessa voidaan sopia osakkeiden panttauskiellosta. Ehdolla pyritään tekemään osakkeiden luovutusta koskevien määräysten kiertäminen mahdottomaksi sekä varmistamaan, ettei yhtiön omistus hajaudu odottamattomasti pantin realisaation myötä. Jos panttaamisesta on sovittu, voidaan edelleen sopia siitä kenellä – esimerkiksi pääomasijoittajalla – on oikeus myöntää poikkeus tuosta kiellosta.⁵³

Osakassopimuksella on hyvä varautua myös mahdollisiin kuolemantapauksiin sekä ositukseen. Sopimukseen voidaan sisällyttää ehtoja, joiden mukaan osakkaan kuollessa jäljelle jääneillä osakkailla on

---

⁵¹ Helminen 2006, s. 64

⁵² Alho ym. 2009, s. 87

⁵³ Alho ym. 2009, s. 100

oikeus lunastaa kuolleen henkilön osakkeet tai vaihtoehtoisesti että perillisillä on oikeus pitää osakkeet mikäli he sitoutuvat osakassopimukseen.⁵⁴

Osakassopimuksessa voidaan sopia myös yhtiön toiminnan lopettamisesta, sekä mahdollisesta jakautumisesta ja sulautumisesta sekä yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. Osakkeita koskevia kysymyksiä voivat edelleen olla esimerkiksi osinko-oikeus sekä osakkeiden luopumista koskevat informaatiovelvollisuudet.

Osakassopimuksessa voidaan siis sopia laajasti myös osakkeisiin sekä omistuspohjaan liittyvistä asioista, huomioiden kuitenkin mahdolliset osakeyhtiölain pakottavan normit.

2.2.3 Sopimusrikkomuksia koskevat määräykset

Yleensä jokaisessa osakassopimuksessa on sovittu miten mahdollisiin sopimusrikkomustilanteisiin reagoidaan. Mikäli osakassopimusta rikotaan, on kyse tuolloin sopimusperusteisesta vastuusta. Koska sopimusrikkomustilanteissa aiheutuneiden vahinkojen näyttäminen toteen on usein varsin hankalaa, toisinaan jopa mahdotontakin, on osakassopimuksessa tarkoituksenmukaista määrätä sopimusrikkomustilanteista käyttäen esimerkiksi sopimussakkoklausuulia.⁵⁵

Osakassopimuksessa voi olla määräys osapuolen velvollisuudesta korjata sopimusrikkomuksensa mikäli mahdollista, ja yleensä sopimus sisältää sopimussakon määrän. Sopimussakon määrä voi vaihdella sopijapuolen aseman mukaan riippuen esimerkiksi siitä toimiiko osakas hallituksen jäsenenä. Sopimuksessa tulisi sopia myös siitä onko osapuolilla oikeus vaatia sopimussakon ylimenevältä osalta vielä erikseen vahingonkorvausta.⁵⁶

---

⁵⁴ Alho ym. 2009, s. 105

⁵⁵ Alho ym. 2009, s. 146

⁵⁶ Alho ym. 2009, s. 147

Sopimusrikkomuksiin liittyen voidaan sopia, että sopimusrikkomukseen syyllystyneellä on velvollisuus myydä osakkeensa osakassopimuksessa sovitulle taholle tai että osakkeisiin liittyvät hallinnoimisoikeudet katsotaan menetetyksi sopimusrikkomuksen myötä.⁵⁷

Sopimusrikkomuksiin sekä mahdollisiin sanktioihin syvennyttään myöhemmin jaksossa 5.

2.2.4 Riitojen ratkaisua koskevat määräykset

Yhtiöjärjestyksessä voidaan sopia välimiesmenettelystä, joka määräyksenä sitoo niin osakkeenomistajaa, hallitusta kuin itse yhtiötäkin (OYL 24:3). Myös osakassopimuksessa voidaan sopia että riita ratkaistaan välimiesmenettelyllä, mutta tuolloin on huomattava, että määräys sitoo vain sopimuksen osapuolia. Jos säännös halutaan siis ulottaa koskemaan vaikkapa tilintarkastajaa, on asiasta syytä ottaa määräys yhtiöjärjestykseen.

Osakassopimuksessa voi olla myös kohta, jonka mukaan ennen riidan viemistä yleiseen tuomioistuimeen, osapuolet sitoutuvat yrittämään asian ratkaisua neuvottelumenettelyllä. Sopimuksella on edelleen voitu sitoutua antamaan kolmannelle, yhtiön toiminnasta ulkopuoliselle oikeus ratkaista asia.

Riitatilanteiden varalta osakassopimukseen voidaan ottaa määräykset yhteisomistuksen purkamisesta ostamalla tai lunastamalla muiden osapuolten osakkeet. Sopimukseen voidaan kirjata kenellä tai keillä tuo oikeus on, heidän välinen etusijajärjestys sekä määräyksiä lunastushinnasta ja -menettelystä. Radikaaleimmillaan osakassopimuksessa voi olla määräys,

---

⁵⁷ Alho ym. 2009, s. 148, Hannula – Kari 2007, s. 114

jonka mukaan ristiriitatilanne ratkaistaan aloittamalla yhtiön koko osakekannan myynti.⁵⁸

Nämä riitojen ratkaisua koskevat kysymykset lienevät yksi tärkeimmistä sovittavista asioista osakassopimuksessa, sillä yhtiön sisäiset riidat halutaan yleensä pitää poissa julkisuudelta. Mikäli ne käsitellään välimiesmenettelyn sijaan tuomioistuimessa, tulee osakassopimuksen sisältökin väistämättä julkiseksi oikeudenkäynnin ollessa lähtökohtaisesti julkinen.

Toisaalta osakassopimuksessa voidaan myös sopia miten toimitaan tilanteessa, jossa yhtiön toiminta tai päätöksenteko estyy osakkaiden välisten erimielisyyksien vuoksi. E erityisen tärkeää tästä sopiminen on silloin, kun yhtiössä kaksi osakkeenomistajaa tasaosuuksin.⁵⁹

Osakassopimus voi sisältää myös lukuisia muita riitojen ratkaisuun liittyviä määräyksiä kohtuus ja pakottavat säännökset huomioiden.

2.2.5 Muut määräykset

Osakassopimuksissa sovittavat asiat eivät ole jaoteltavissa vain edellä kerrottuihin kategorioihin. Sopimuksessa voidaan sopia myös muun muassa osakkaan työskentelyvelvoitteesta. Sillä pyritään turvaamaan yhtiön toimintaedellytykset sitomalla osakkeenomistajat tietyksi ennalta määräytyksi ajaksi yhtiön käytettäväksi. Usein työskentelyvelvoitteeseen liittyy myös velvollisuus pidättäytyä muista työvelvoitteista.⁶⁰

Niin ikään osakassopimuksissa on usein sovittu salassapidosta, kilpailukiellosta sekä toisinaan myös rekrytointikiellosta. Ensimmäisellä pyritään pitämään yhtiön liike- ym. salaisuudet poissa ulkopuolisilta, kilpailukiellolla tähdätään osakkaan harjoittaman kilpailevan toiminnan

---

⁵⁸ Alho ym. 2009, s. 95

⁵⁹ Alho ym. 2009, s. 94

⁶⁰ Alho ym. 2009, s. 128; Hannula – Kari 2007, s. 134

estämiseen⁶¹, ja viimeisellä varmistamaan ettei osakas houkuttele yhtiön kannalta tärkeitä henkilöitä muun yrityksen palvelukseen.⁶²

2.3 Osakassopimuksen suhteesta osakeyhtiölakiin

2.3.1 Osakeyhtiölain pakottavuus suhteessa sopimusvapauteen

Osakeyhtiön 1 luvussa säädetään yleisistä yhtiöoikeudellisista periaatteista. Niihin kuuluvat niin osakkeenomistajan rajoitettu vastuu ja pääoman pysyvyys kuin yhdenvertaisuus ja tahdonvaltaisuuskin. Lain tahdonvaltaisuus ilmenee osakeyhtiölain säännösten sopimuksenvaraisuutena sekä osakkeenomistajien mahdollisuutena määrätä yhtiön toiminnasta yhtiöjärjestyksessä lain pakottavien säännösten, hyvän tavan ja sopimusvapauden rajoissa⁶³. Useat osakeyhtiölain säännökset tulevat sovellettavaksi vain mikäli yhtiöjärjestyksessä ei ole toisin sovittu.

Osakassopimus on täysin itsenäinen instrumentti osakeyhtiöön liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista sopimiseen. Vaikka se onkin itsenäinen eikä pääsääntöisesti saa yhtiöoikeudellista sitovuutta, ei sen sisältö siltikään ole täysin vapaa, osakassopimus ei esimerkiksi saa loukata osakeyhtiölain peruspilariksi luokiteltua yhdenvertaisuusperiaatetta (OYL 1:7).

Osakeyhtiölaissa ei siis suoraan säännellä osakassopimusta vaan siihen sovelletaan sopimusoikeuden yleisiä periaatteita ja säännöksiä, muiden muassa lakia varallisuus oikeudellisista oikeustoimista⁶⁴. Näin ollen osakeyhtiölailla – ja muulla pakottavalla lainsäädännöllä – on vaikutuksensa siihen mistä osakassopimuksessa voidaan pätevästi sopia. Jos tietystä

---

⁶¹ On huomattava että kilpailukieltolauseke voidaan muotoilla niin, että se ei koske pääomasijoittajaa, jolla saattaa olla samalla toimialalla muitakin omistusosuuksia.

⁶² Alho ym. 2009, s. 137–142, Hannula – Kari 2007, s. 137

⁶³ Mähönen – Villa I 2006, s. 154

⁶⁴ OikTL 13.6.1929/228

asiasta voidaan sopia niin yhtiöjärjestyksessä kuin osakassopimuksessa, on tällöin pohdittava kumpi instrumentti on tarkoituksenmukaisempi.⁶⁵ Tähän vaikuttavat muun muassa yhtiöjärjestyksen julkisuus ja sen saama yhtiöoikeudellinen sitovuus.

Osakeyhtiölaki antaa määräyksillään suojaa eri intressitahoille. Silloin kun suojan kohteena ovat osakkeenomistajat, voivat he sopia osakasoikeuksistaan varsin vapaasti⁶⁶, siis myös silloin kun vähemmistöosakkeenomistajat luopuvat osakeyhtiölain mukaisista vähemmistösuojasäännöksistä⁶⁷. Julkista intressiä suojaavista osakeyhtiölain säännöksistä taas ei voida poikkeavasti sopia, vaan kyseiset säännökset ovat pakottavaa, indispositiivista, oikeutta⁶⁸.

Vaikka itse osakeyhtiölaissa ei osakassopimusta mainitakaan, on sen esitöissä muutamia kannanottoja sitä kohtaan. Siellä muun muassa todetaan että osakeyhtiölaista poikkeavista etuoikeuksista sovitaan usein osakassopimuksella, ja että nämä voitaisiin sisällyttää yhtiöjärjestykseen jolloin ne tulisivat yhtiöoikeudellisesti sitoviksi.⁶⁹

2.3.2 Osakeyhtiölain ja osakassopimuksen välisen ristiriidan ratkaiseminen

Lähtökohtana on, että osakeyhtiölain säännökset voittavat, mikäli sen ja osakassopimuksen välillä on ristiriitaa. Kuitenkin on painotettava ettei osakassopimusta ole syytä muotoilla osakeyhtiölain tai muun lainsäädännön vastaiseksi.

---

⁶⁵ Hannula – Kari 2007, s. 37

⁶⁶ Pönkä 2008, s. 34

⁶⁷ Pönkä 2008, s. 38-39

⁶⁸ Pönkä 2008, s. 38

⁶⁹ HE 109/2005, 9:3.3 perustelut

Osakeyhtiölaissa lähdetään siitä että sen yksityiskohtaisia säännöksiä sovelletaan, mutta 1 luvussa säädetyt periaatteet ohjaavat tulkintaa merkittävästi tilanteissa joihin yksityiskohtaisia säännöksiä ei ole mahdollista soveltaa.

Yksittäisen säännöksen pakottavuus tulee ratkaista tilannekohtaisesti, *in casu*. Tuolloin punnitaan kuinka pitkälle säännöksen suojaapiiri ulottuu ja missä määrin säännöksestä voidaan poiketa (yhtiöjärjestyksessä, kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jne.). Jos suojataan vain osakkeenomistajia, poikkeava disponointi on lähtökohtaisesti mahdollista. Jos suoja ulottuu myös muihin, joudutaan suorittamaan intressipunnintaa.⁷⁰

Pöngän mukaan osakeyhtiölain määräykset, jotka on tarkoitettu suojaamaan julkista intressiä, ovat ehdottomasti indispositiivista oikeutta, niistä ei voida toisin sopia. Osakkaita suojaavista säännöksistä voidaan lähtökohtaisesti sopia osakassopimuksella toisin, esimerkiksi vähemmistöosakkeenomistajat voivat pätevästi luopua vetoamasta osakeyhtiölain vähemmistöä suojaaviin säännöksiin.⁷¹

2.4. Osakassopimuksen suhde yhtiöjärjestykseen

2.4.1 Yhtiöjärjestys ja sen sisältö

Yhtiöjärjestyksen voidaan sanoa sisältävän yleiset yhtiötä koskevat pelisäännöt, jotka julkisina ovat kaikkien yhtiön kanssa toimivien tahojen saatavissa. Yhtiöjärjestys on osa perustamissopimusta ja muodostaa osakeyhtiölain kanssa yhtiötä velvoittavan perussäännösten⁷². OYL 1:9 korostaa, että päätösvalta pelisääntöjen valitsemisesta on osakkeenomistajilla. Heille on annettu mahdollisuus päättää missä määrin he

---

⁷⁰ Pönkä 2008, s. 35–36

⁷¹ Pönkä 2008, s. 38-39; Kyläkallio ym. 2008, s. 310

⁷² Immonen – Nuolimaa 2007, s. 44

hyödyntävät osakeyhtiön dispositiivisia pykäläitä antaen niiden säännellä toimintaa, ja missä määrin hyödynnetään sopimusvapautta sopimalla asioista yhtiöjärjestyksessä tai osakassopimuksessa.

Yksi osakeyhtiöoikeuden peruskulmakivistä on osakkeenomistajien sopimusvapaus; osakeyhtiömuoto perustuu juuri osakkeenomistajien väliselle sopimusvapaudelle. Sopimusvapautta rajoittavat lain pakottavat säännökset – niin osakeyhtiölain kuin muidenkin lakien – sekä OYL 1:9, jossa edellytetään, että yhtiöjärjestyksen määräykset eivät ole hyvän tavan vastaisia. Kun annettua sopimusvapautta hyödynnetään ja päätökselle halutaan yhtiöoikeudellinen sitovuus, on asiasta syytä sopia yhtiöjärjestyksessä. Yhtiöjärjestykselle on nimittäin tunnusomaista, että yhtiötä koskevista asioista voidaan sopia suhteellisen pysyvästi sekä ennen kaikkea myös yhtiön tulevia osakkeenomistajia sitovasti.⁷³

Airaksisen ym. mukaan yhtiöjärjestyksen oikeudellinen luonne on hieman epämääräinen. Sekin on osakkeenomistajien välinen sopimus, johon liittyy lukuisia erityispiirteitä kuten sen sitovuus osakkeita ostettaessa, ja siitä irtautuminen osakkeet myydessä.⁷⁴ Mähönen ja Villa toteavat yhtiöjärjestyksen tuovan esiin julkisesti sen, miltä osin ja miten poiketaan osakeyhtiölaissa ilmaistusta mallisääntelystä sekä millaisia osakeyhtiölaissa sääntelemättömiä määräyksiä yhtiöön sovelletaan.⁷⁵

Osakeyhtiölain 2 luvun 3 pykälä sisältää säännöt siitä, mitä yhtiöjärjestyksen tulee vähimmillään sisältää. Näiden lisäksi yhtiöjärjestyksessä voidaan periaatteessa sopia mistä tahansa, kunhan määräykset pysyvät lain ja hyvän tavan mukaisina (OYL 1:9). Yhtiöjärjestyksessä tapahtuu osakkeenomistajien kannalta yhtiöoikeudellisesti ”relevantti sopiminen”, eli asioista sovitaan varsin pysyvästi ja tulevia osakkaita sitovasti⁷⁶. Sillä on vahva asema yhtiön

---

⁷³ Mähönen – Villa I 2006, s. 155–156

⁷⁴ Airaksinen ym. I 2007, s. 59

⁷⁵ Mähönen – Villa I 2006, s. 165

⁷⁶ Mähönen – Villa 2006 I, s. 155

toiminnassa, jossa se usein myös rinnastetaan samalle tasolle lain ja muiden viranomaisten päätösten kanssa ⁷⁷ . Yhtiöjärjestys sitoo yli kaksiasianosaissuhteen, toisin kuin osakassopimus ⁷⁸ . Niin Pönkä kuin Helminenkin on kuvannut näiden kahden keskinäistä suhdetta symbioosimaiseksi ⁷⁹ . Yleensä osakassopimus ja yhtiöjärjestys ovatkin toisiaan täydentäviä. Joskus tämä voi ilmetä esimerkiksi niin, että osakassopimuksessa on sovittu ajasta, minkä sisällä yhtiöjärjestyksen muutos on tehtävä kaupparekisteriin, tai se raukeaa. Yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen sidonnaisuus voi ilmetä monin eri tavoin.

Yhtiöjärjestyksen vähimmäisisällöstä on määrätty OYL 2:3.1. Sen mukaan yhtiöjärjestyksen tulee aina sisältää yhtiön toiminimi, kotipaikka sekä toimiala. Mähönen ja Villa ovat tiivistäneet, että ”[o]sakeyhtiölain lähtökohta on, että lain pakollisten määräysten lisäksi osakkeenomistajat voivat määrätä yhtiöjärjestyksessä yhtiötä koskevasta asiasta.” ⁸⁰

Yhtiöjärjestykseen liittyy olennaisena tekijänä se, että se on vailla yhtiöoikeudellista sitovuutta niin kauan kuin se on rekisteröity kaupparekisteriin ⁸¹ . Kuitenkin rekisteröimishetkellä siitä tulee uutta osakkeenomistajaa väistämättä sitova. Osakassopimuksen kohdalla näin ei ole. Se astuu voimaan heti (ellei muuta ole sovittu), toisin kuin yhtiöjärjestys joka vaatii rekisteröimisen⁸².

Kuten edellä on jo todettu, osakeyhtiömuodossa keskiössä on sopimusvapaus. Vaikka yhtiöjärjestyksistäkin koskee sopimusvapaus, on tuo vapaus vieläkin laajempi osakassopimuksen suhteen. Jokaisessa yksittäisessä tilanteessa on pohdittava kummassa tietystä asiasta on tarkoituksenmukaisempaa sopia, yhtiöjärjestyksessä vai

---

⁷⁷ Airaksinen – Jauhiainen 1997, s. 113

⁷⁸ Pönkä 2008, s. 43

⁷⁹ Helminen 2006, s. 102; Pönkä 2008, s. 60

⁸⁰ Mähönen – Villa I 2006, s. 164

⁸¹ Mähönen – Villa I 2006, s. 162

⁸² OYL 2:9 sekä 5:30

osakassopimuksessa Huomioon tulee ottaa niiden julkisuus ja sääntely sekä mahdollisten muutoksien vaivattomuus. Joissain tapauksissa päätös sääntelymekanismista saatetaan tehdä sen perusteella että osakassopimus ei ole julkinen, eikä se vaadi erityistä rekisteröimistä vaan astuu voimaan heti.

Yhtiöjärjestyksessä ja osakassopimuksessa voidaan sopia samoistakin asioista, eivätkä ne yleensä keskenään ole ristiriidassa⁸³. Erityisesti on huomattava, että osakassopimuksen heikkoudeksi voidaan katsoa se, ettei sen sopimusperusteisilla määräyksillä ole automaattisesti voimaa mikäli osakeyhtiölaissa nimenomaan vaaditaan määräyksen sijoittamista yhtiöjärjestykseen.

Yhtiöjärjestyksen muuttaminen voi olla hankalampaa kuin osakassopimuksen. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen on tehtävä määräänemmistöllä (OYL 5:27.2 1-k) ja sen muutos on rekisteröitävä. Käytännössä edellisestä voidaan yksimielisten osakkeenomistajien kesken poiketa sopimalla yksittäistapauksissa toisin⁸⁴. Toisaalta osakassopimuksenkin muuttaminen voidaan tehdä vaikeaksi – toisinaan mahdottomaksikin – mikäli se sidotaan jokaisen sopimusosapuolen suostumukseen.

2.4.2 Osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen välisen ristiriidan ratkaiseminen

Osakassopimuksella ja yhtiöjärjestyksellä on muutamia yhteisiä piirteitä. Niiden molempien taustalla vaikuttava laki on osakeyhtiölaki, vaikka siinä ei varsinaisia määräyksiä osakassopimuksesta olekaan. Niissä molemmissa myös sovitaan yhtiön kannalta olennaisista asioita. Erojakin löytyy. Osakassopimus on vapaaehtoinen ja yhtiöjärjestys pakollinen instrumentti.

---

⁸³ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 51

⁸⁴ Mähönen – Villa I 2006, s. 162

Edellinen voi olla vapaamuotoinen, jälkimmäisen on oltava kirjallinen. Yhtiöjärjestys sitoo kaikkia osakkeenomistajia, myös tulevia, osakassopimus vain sen osapuolia.

Yleensä osakassopimus ja yhtiöjärjestys täydentävät toisiaan. Usein tietystä asiasta voidaan sopia näissä molemmissa. Aina ei ole tarkoituksenmukaista rasittaa yhtiöjärjestystä sopimalla siinä kaikesta mahdollisesta, sillä myös sen muuttaminen on säännelty (OYL 5:30). Usein näistä muista asioista on joustavampaa ja tarkoituksenmukaisempaa sopia osakassopimuksessa. Osakeyhtiölain laaja tahdonvaltaisuus antaa osakkaille mahdollisuuden itse päättää heille sopivammasta instrumentista.

Asioista sovittaessa on huomioitava, että vain yhtiöjärjestyksellä on yhtiöoikeudellista vaikutusta, ja näin ollen yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen välinen ristiriita ratkaistaan yhtiöoikeudellisella tasolla lähtökohtaisesti yhtiöjärjestyksen hyväksi. Jos taas osakassopimus on yhtiöjärjestyksen vastainen, sitoo se sopimuspuolia näiden keskinäisessä suhteessa – *inter partes*.⁸⁵ Jo hallituksen esityksessä vuodelta 1977 perusteluissa todetaan osakassopimuksen alempi asema yhtiöjärjestykseen nähden, sillä sen perusteella ei voitu esimerkiksi estää osakkeen saajan merkitsemistä osakasluetteloon vaikka saanto ei osakassopimuksen mukainen ollutkaan⁸⁶.

Selvänä lähtökohtana onkin että ristiriidan ilmetessä, yhtiöoikeudellisella tasolla yhtiöjärjestys voittaa. Helminen on perustellut tätä sillä että vasta rekisteröiminen aiheuttaa yhtiöjärjestyksen voimaantulon eikä sitä voida osakassopimuksella suoraan muuttaa. Toisaalta ristiriitatilanteiden varalta osakassopimuksessa voi olla määräys, jonka mukaan osapuolten keskinäisessä suhteessa ensisijainen on osakassopimus. Tuolloin osapuolten voidaan katsoa luopuneen vetoamasta ristiriitatilanteessa

---

⁸⁵ Pönkä 2008, s. 61-62, sama Pönkä DL 5/2008, s. 749

⁸⁶ HE 27/1977 s. 29

yhtiöjärjestyksen määräykseen. Helminen on kuitenkin tähdentänyt ettei yhtiöjärjestyksen määräykset ole pakottavia osakassopimukseen nähden siten, että yhtiöjärjestyksen vapaaehtoisten määräysten vastainen sopimusehto olisi aina ja poikkeuksetta pätemätön sopimusosapuolten välillä⁸⁷.

Yhtiökokouksen päätöstä ei myöskään ole mahdollista moittia vain sillä perusteella, että se on osakassopimuksen vastainen.⁸⁸ Moittiminen vaatii joko osakeyhtiölain ja/tai yhtiöjärjestyksen vastaisuutta⁸⁹. Yhtiöoikeudellisella tasolla siis yhtiöjärjestyksen määräykset ratkaisevat⁹⁰. Tämä ei kuitenkaan poista sopimusehdon velvoittavuutta sopijaosapuolten välillä, vaan se ratkaistaan sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Sopimusosapuolet ovat saattaneet nimenomaisesti sopia, että heidän keskinäisissä suhteissa sovelletaan ristiriitatilanteissa ensisijaisesti osakassopimusta⁹¹.

Jos halutaan, että uusi osakkeenomistaja tulee sidotuksi tiettyihin ehtoihin, on asiasta syytä määrätä yhtiöjärjestyksessä. Osakassopimus voidaan myös sisällyttää yhtiöjärjestykseen⁹². Uusi omistaja kun ei suoraan tule osaksi osakassopimusta, päinvastoin kuin yhtiöjärjestyksestä; yhtiöjärjestys on sitova lähes poikkeuksetta myös uuteen osakkeenomistajaan nähden⁹³.

Osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen ristiriitatilanteeseen ei voida antaa aina pitävää vastausta siihen, kumpi tulee sovellettavaksi. Lähtökohtana pidetään että yhtiöoikeudellisella tasolla osakassopimus voittaa, mutta osakassopimuksella on vaikutusta osapuolten keskinäisessä suhteessa,

---

⁸⁷ Helminen 2006, s. 102 ja 104

⁸⁸ Hannula – Kari 2007, s. 15

⁸⁹ OYL 21:1

⁹⁰ Hannula – Kari 2007, s. 31

⁹¹ Hannula – Kari 2007, s. 31

⁹² Ämmälä 1995, s. 37

⁹³ Hannula – Kari 2007, s. 16; Helminen 2006, s. 101; Mähönen – Villa 2006 III, s. 19

inter partes ja osapuolet ovat saattaneet vielä erikseen sopia että heidän välillään sovelletaan osakassopimusta vaikka yhtiöjärjestyksessä poikkeava määräys olisikin. Huomioon on edelleen otettava se, jos poikkeava sopiminen kohdistuu yhtiöjärjestyksen vapaaehtoisin määräyksiin, jolloin osakassopimus voi jossain tilanteissa voittaa.

3. Osakassopimuksen sitovuus

3.1. Yleistä sopimusten sitovuudesta ja sopimusvapaudesta

Yleinen sopimusoikeus nojaa tukevasti sopimusvapauden periaatteelle, se on yksi koko sopimusoikeuden kivijaloista. Annola ym. tiivistää sen kompetenssinormiksi, ”joka antaa sopimuspuolille itselleen oikeudellisen vallan päättää keskinäisistä suhteistaan (yksityisautonomia)”⁹⁴. Sopimusvapauden myötä oikeudellisesti täysivaltainen henkilö voi siis lähtökohtaisesti sitoutua sopimukseen tahtomallaan tavalla ilman että oikeusjärjestys sitä rajoittaisi.

Sopimusvapaus toimii siis lähtökohtana sopimuksia solmiessa eli toimijat voivat itse määrätä keskinäisestä suhteestaan sekä sen pelisäännöistä, mutta sopimusvapauskaan ei ole täysin rajoitukseton. Osakassopimusta – kuten mitä tahansa muutakin sopimusta – solmittaessa on rajoittavana tekijän otettava huomioon esimerkiksi hyvän tavan vastaisuus.⁹⁵ Sopimus ei saa olla tai aiheuttaa hyvän tavan vastaisuutta.

Sopimusvapauteen kiinteästi liittyvä vastinpari on sopimuksen sitovuus. Sopimusvapaudesta ja sitovuudesta seuraa, että lähtökohtaisesti sopimukset ovat osapuolia sitovia ja jos sopimusta rikotaan, merkitsee se

---

⁹⁴ Annola ym. 2012, s. 75

⁹⁵ Annola ym. 2012, s. 137

sopimusrikkomusta josta aiheutuu vahingonkorvausvastuu jota voidaan tarvittaessa vaatia tuomioistuimessa⁹⁶.

Sopimuksen sitovuus on varsinkin sopimusoikeuden, mutta myös koko oikeusjärjestyksen kulmakivi; mikäli sopimukset eivät velvoittaisi tekijöitään, koko yhteiskunnallisen elämän järjestys olisi vaakalaudalla. Vaikka pelkät oikeudelliset säännöt eivät kannustaisi noudattamaan sopimusta, oman painostuksensa noudatettavuuteen tuovat yleinen tapa sekä moraalिसäännöt.⁹⁷ Myös osakassopimuksen noudattamisen yhteydessä muiden osakkeenomistajien ja sopimuskumppanien luoma niin sanottu ryhmäpaine voi kannustaa osapuolta pitäytymään sitoumuksessaan.

Toisinaan sopimuksen sitovuus järkkyy pätemättömyyden seurauksena. Sopimuksen pätemättömyys voi olla lopullista tai korjauksen varaista. Sopimus voi olla pätemätön oikeustoimilain klassisin pätemättömyysperustein (OikTL 28–33 §), joiden kohdalla sopimusosapuolen on vedottava pätemättömyyteen jotta se saisi vaikutusta. Korjaantumattomia pätemättömyysperusteita taas ovat muun muassa lakisääteisistä muotovaatimuksista johtuvat muotovirheet sekä oikeustoimen lain tai hyvän tavan vastaisuus. Hemmo tuo esiin osapätemättömyyden käsitteen jolloin pakottava lainsäädäntö syrjäyttää sopimusmääräyksen.⁹⁸ Pätemättömyysperusteita ei ole mahdollista tarkemmin käsitellä tässä tutkielmassa.

Sopimuksen sitovuus ei tarkoita vain oikeutta vahingonkorvaukseen vastapuolen jättäessä noudattamatta sopimusta, vaan myös sopimuksen sisällön mukaisia oikeusvaikutuksia. Jos sopimusta rikotaan, on kärsinyt osapuoli oikeutettu esimerkiksi häiriön korjaukseen tai uuteen suoritukseen.⁹⁹ Osakassopimusten yhteydessä uutta suoritusta ei ole aina

---

⁹⁶ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 53; Annola ym. 2012, s. 82

⁹⁷ Annola ym. 2012, s. 461

⁹⁸ Hemmo I 2003, s. 308 ja 311

⁹⁹ Annola ym. 2012, s. 82

mahdollista vaatia, kuten esimerkiksi irtaimen tavaran kaupassa, mutta häiriön korjaus on erinäisissä tilanteissa mahdollinen. Esimerkiksi tiedonantovelvollisuutta rikottaessa loukattu osapuoli voi vaatia tiedonantovelvollisuuden täyttämistä.

Minkään, edes osakassopimuksen sitovuus ei ole kuitenkaan ehdotonta. Joskus suoritus käy syystä tai toisesta (esimerkiksi sota tai yleisen maksuliikenteen keskeytyminen) mahdottomaksi, jolloin kyse on ylivoimaisesta esteestä (*force majeure*)¹⁰⁰. Tällöin suoritusvelvollisuus raukeaa edellä mainitun ennakoimattoman syyn johdosta. Osakassopimuksen kohdalla on vaikea löytää sellaista *force majeurea*, jonka myötä sopimuksen sitovuus ja sitä myötä oikeus vahingonkorvaukseenkin raukeaisi. Esimerkiksi sopimuksen vastaista äänestymiskäyttäytymistä ei äkkiseltään selitä mikään ylivoimainen este.

Osakassopimus on sopimus siinä missä huoneenvuokra- tai sähkö sopimuskin. Se sitoo siihen osallistuneita osapuolia. Siihen liittyminen on vapaaehtoista, mutta osapuolten on jokaisen oltava oikeustoimikelpoisia eikä heidän toimintakelpoisuuttaan saa olla rajoitettu¹⁰¹.

Osakassopimuksen vastainen käyttäytyminen esimerkiksi yhtiökokouksessa ei suoraan aiheuta yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä, mutta sopimusta rikkonut osapuoli saattaa joutua toimistaan vahingonkorvausvelvolliseksi.¹⁰² Yhtiöoikeudellisesti päätös on siis pätevä, sopimusoikeudellisella tasolla sen sijaan rikkomus on selvästi tapahtunut.

Yleisesti osakassopimusta laatiessa on huomioitava osapuolten oikeuskelpoisuuden lisäksi se, että sopimuksen on oltava oikeustoimilain mukainen. Alho ym. muistuttavat että myös hyvän liiketavan mukaisiin käytäntöihin on kiinnitettävä huomiota. Hyvä liiketapa tarkoittaa ”tunnollisen

---

¹⁰⁰ Annola ym. 2012, s. 82

¹⁰¹ Alho ym. s. 24

¹⁰² Kyläkallio ym. 2008, s. 311

ja rehellisen elinkeinonharjoittajan noudattamaa, yhteiskunnassa hyväksyttävää menettelyä”.¹⁰³ Muun muassa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa¹⁰⁴ on säädetty hyvän liiketavan vastaisesta menettelystä.

Oikeustoimilain lisäksi myös osakeyhtiölaki rajoittaa sopimusvapautta osakassopimusta solmittaessa. Osakeyhtiölaki jopa eräissä mielessä korostaa osakassopimuksen merkitystä, sillä laki on pitkälti tahdonvaltainen eikä yhtiöjärjestyksessä tarvitse määrätä muista kuin toiminimestä, kotipaikasta ja toimialasta. Osakeyhtiölain pakottavia säännöksiä sovelletaan kun osakassopimuksen ehto, tai toisinaan jopa koko sopimus, on indispositiivisten säännösten vastainen.¹⁰⁵

Erityisen tärkeään asemaan osakassopimusta solmittaessa nousevat osakeyhtiölain 1 luvun säännökset. Luku sisältää yleiset periaatteet, joiden mukaisia kaikkien osakassopimusten määräysten on oltava, vaikka kyseisestä sopimuskohdasta ei varsinaisia säännöksiä osakeyhtiölaissa olisikaan. Näillä periaatteilla on siis erittäin vahva asema ja ne huomioidaan mahdollisessa osakassopimuksen tulkintatilanteessa.

Yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta osakassopimuksessa on erityisesti huomioitava yhdenvertaisuus, enemmistöpäätöksenteko, osakkeen luovutettavuus sekä johdon tehtävä. Osapuolet eivät saa hankkia epäoikeutettua etua muiden, myöskään yhtiön, kustannuksella ja päätökset tehdään pääsääntöisesti yhtiökokouksessa annettujen äänten enemmistöllä. Osake voidaan lähtökohtaisesti luovuttaa tai hankkia vapaasti, ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Siinä osakkeiden luovuttamista voidaan rajoittaa vain lunastus- ja suostumuslausekkein. Osakassopimuksessa

---

¹⁰³ Alho ym. s. 25

¹⁰⁴ SopMenL 22.12.1978/1061

¹⁰⁵ Alho ym. 2009, s. 25

sovitaankin usein tarkemmin näistä. Yhtiön johdon on edistettävä yhtiön etua.¹⁰⁶

Kyläkallio ym. toteavat seuraavaa:

”Poikkeuksellisesti osakassopimuksen rikkomisella saattaa tosin välillisesti olla vaikutusta yhtiön elinten päätösten pysyvyyteenkin esim. jos sen voidaan katsoa johtaneen OikTL 33 §:ssä tarkoitetun kunnianvastaisen tai arvottoman olotilan syntymiseen.”

Tässä tulee jälleen esiin osakassopimuksen sidonnaisuus, onhan se tavallinen sopimus, oikeustoimilakiin ja yleiseen sopimusoikeuteen.

Muita osakassopimusta laadittaessa huomioitavia säännöksiä voivat – sopimuksesta riippuen – olla muun muassa työsopimuslaki sekä vero- ja kilpailuoikeuslainsäädäntö¹⁰⁷.

Mikäli osapuoli on poikennut sopimuksessa mainituista ehdoista – eli menetellyt sopimuksen vastaisesti – on hänellä oikeus korjata menettelynsä¹⁰⁸. Yleensä korostetaan loukatun osapuolen oikeutta vaatia sopimuksen noudattamista katsoen tapahtunutta vain loukatun kannalta. Kun sopimusta rikkoneella on oikeus korjata menettelynsä, mikä voi olla tahatontakin, antaa se mahdollisuuden parantaa käyttäytymistään ja herättää ehkä muitakin kiinnittämään huomiota tekemisiinsä.

Merkittävä poikkeus osakassopimuksen – ja muidenkin sopimusten – sitovuudesta on sen sitomattomuus uuteen omistajaan. Osakassopimus ei siis automaattisesti sido uutta osakkeenomistajaa, eikä sopimukseen ole mahdollista ottaa kolmatta sitovia ehtoja ellei tämä itse niihin suostu. Sitomattomuuden vastakohtana on se ettei uusi osakkeenomistaja myöskään automaattisesti ole oikeutettu tulemaan sopimuksen osapuoleksi,

---

¹⁰⁶ Alho ym. 2009, s. 26–27

¹⁰⁷ Ks. Alho 2009, s. 27–41

¹⁰⁸ Hemmo II 2003, s. 217

vaan sopimukseen liittyminen vaatii muiden sopijapuolten hyväksynnän. Tämä taas tarkoittaa sitä, että vaikka osakassopimuksessa ollutta velvoitetta tarjota osakkeita niitä myytäessä ensin osakassopimuksen osapuolille on rikottu, tulee uusi osakkeenomistaja normaaliin osakkeenomistajan asemaan. Hän saa siis pitää osakkeensa eikä osakassopimus tule automaattisesti häntä sitovaksi vaikka tämä olisikin ollut sopimuksesta tietoinen.¹⁰⁹ Osakassopimuksen rikkoja eli osakkeet sen perusteella luvottomasti luovuttanut voi joutua korvaamaan aiheuttamansa vahingot. Tämä johtaa jälleen sopimusrikkomusten riittävän sanktioinnin todelliseen merkittävyyteen ja tärkeyteen.

Vaikka yhtiö olisi sitoutunut osakassopimukseen ja yhtiön johto olisi hyväksynyt sopimuksen, ei tällä pääsääntöisesti ole oikeudellista merkitystä, sillä yhtiötä koskevat päätökset tehdään osakeyhtiölakia ja yhtiöjärjestystä noudattaen yhtiön toimielimissä. Yhtiökokouksen päätöksen kannalta ei merkitystä ole siis sillä, että osakassopimukseen sitoutunut on äänestänyt kokouksessa osakassopimuksen vastaisesti, vaan yhtiökokouksen päätökseksi tulee siellä tehty päätös eikä sitä ole mahdollista moittia osakassopimuksen rikkomisen perusteella. Tässä huomataan velvoiteoikeudellisen ja yhtiöoikeudellisen sitovuuden ero; osakassopimuksen rikkomisen vaikutukset koskevat vain sopijaosapuolia, ja vaikka yhtiökin olisi sitoutunut osakassopimukseen, ei se tässä mielessä ole sopijapuoli.¹¹⁰

Osakassopimusta laatiessa ja sen tulevaa sitovuutta pohtiessa on syytä kiinnittää huomiota sovittelun mahdollisuudelle. Sovittelu on aina poikkeus sopimusvelvoitteiden noudattamiselle, eikä sen toteuttaminen ole automaatio. Sovittelulla voidaan poistaa kohtuuttomuudet, jotka ovat aiheutuneet sopimusosapuolten erilaisista lähtökohdista tai vaihtoehtoisesti olosuhteiden muuttumisesta. Osakassopimusta, kuten muutakin sopimusta,

---

¹⁰⁹ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 54

¹¹⁰ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 55

yksittäisharkinnan jälkeen soviteltaessa noudatetaan oikeustoimilakia¹¹¹ ja siihen voidaan ryhtyä vasta harkinnan jälkeen.

3.2 Sitovuuden tehostaminen

Lähtökohtana osakassopimusta – kuten muitakin sopimuksia – solmittaessa on, että sopimus sitoo. Sopimusoikeuden peruseriaatteena on että sopimus on pidettävä. Kuten edellä jo mainittiin, luovat oikeudelliset määräykset yhdessä tavan ja moraalisaäntöjen kanssa sen kehikon, joka kannustaa toimimaan kuten sopimuksessa on sitouduttu. Pönkä kuitenkin muistuttaa, että sopimusten sitovuus on aina viime kädessä riippuvainen oikeuskeinoista, jotka on asetettu sopimusvelvoitteen täyttämisen tehosteeksi. Edellä mainittuja tehostevälineitä ovat esimerkiksi suoritusvirheen korjaaminen, sopimuksen purkaminen sekä muut sovitut seuraamukset.¹¹²

Aina yleinen tapa ja muiden ihmisten paheksunta eivät riitä kannustamaan sopimuksessa pysymiseen, vaan sopimus tarvitsee erilliset, toisinaan hyvinkin yksityiskohtaiset ehdot sitovuuden tehostamiseksi. Luultavimmin yleisin kannustin sopimuksessa pitäytymiseen on taloudellinen kannustin. Mikäli jo sopimukseen liityttäessä on tiedossa, että sen rikkominen tai siitä poikkeaminen voi aiheuttaa tuntuvia taloudellisia seuraamuksia, on sitoutuminen usein tiukempaa.

Yleisin osakassopimuksen sitovuuden tehoste on käytännöllisyytensä vuoksi sopimussakko. Sopimussakoksi ymmärretään tietyn suuruinen hyvitys, joka on sidottu joko minkä tahansa sopimusvelvoitteen noudattamiseen tai vaihtoehtoisesti tietyn sopimusehdon täyttämiseen. Yleensä osakassopimuksessa noudatetaan muotoilua, joka mahdollistaa

---

¹¹¹ OikTL 36 §

¹¹² Pönkä 2008, s. 377

sopimussakkoon vetoamisen minkä tahansa sopimusrikkomuksen seurauksena.¹¹³ Sopimussakkoa käsitellään tarkemmin luvussa 5.3.

Osakassopimus on tavoitteidensa erityispiirteiden sekä toimintaympäristönsä takia siinä mielessä ainutlaatuinen sopimus, että perinteistä vahingonkorvausta yksinään ei läheskään aina voida pitää riittävänä tehosteena varmistamaan oikeustoimen noudattamistahtoa. Näin siksi, että esimerkiksi äänestysmääräystä rikottaessa siitä aiheutuneen vahingon ja teon syy-yhteyden sekä vahingon suuruuden osoittaminen on käytännössä liki pitäen mahdotonta. Mikäli tarkempaa säännöstä asiasta ei osakassopimukseen ole sisällytetty, voidaan viime kädessä joutua noudattamaan OK 17:6:ä, eli arvioimaan mahdollista korvausta kohtuuden mukaan.¹¹⁴

Toisinaan sopimuksen sitovuutta pyritään lisäämään ottamalla itse yhtiö sopimuksen osapuoleksi. Käytännössä kuitenkin osakkeenomistajien väliset disponoinnit saavat yhtiöoikeudellista vaikutusta ainoastaan mikäli sopiminen tapahtuu yhtiöjärjestystasoisesti.¹¹⁵ Yhtiökokouskin voi päättää vain yhtiön asioista eikä esimerkiksi yhtiön ja osakkeenomistajan välisestä asiasta jossa ei ole kyse heidän yhtiöoikeudellisesta suhteestaan¹¹⁶.

On syytä ottaa huomioon, ettei osakassopimuksen sitovuuden tehostamisella esimerkiksi sopimussakoin ole tosiallista merkitystä, jos sopimusta rikkoneella ei ole mahdollisuutta suorittaa kyseistä sakkoa. Tämä voidaan sopimusta solmiessa ratkaista niin, että jokainen osapuoli sitoutuu tallettamaan sopimussakon suuruisen rahasumman kolmannen osapuolen haltuun, esimerkiksi pankkiin.¹¹⁷ Tällöin, mikäli sopimusrikkomus aktualisoituu, on loukkauksen kompensatio helposti saatavilla.

---

¹¹³ Pönkä 2008, s. 389

¹¹⁴ Pönkä 2008, s. 377–378

¹¹⁵ Pönkä 2008, s. 379

¹¹⁶ Kyläkallio ym. 2008, s. 483

¹¹⁷ Pönkä 2008, s. 379

Osakassopimuksen sitovuuden tehostamisen keinoksi voidaan laajassa mielessä katsoa myös uudelleenneuvotteluehto. Se tuo sopimussuhteeseen joustavuutta, jonka avulla sopimuksen sisältöä voidaan muovata olosuhteissa ja ympäristössä tapahtuneita muutoksia vastaavaksi ¹¹⁸. Osakassopimukseen on voitu esimerkiksi ottaa ehto, jonka mukaan osapuolille on asetettu velvollisuus neuvotella sopimukseen mahdollisesti tehtävistä muutoksista kun osakkaiden lukumäärä laskee alle tietyn määrän. Tuolloin tulee tutkittavaksi aiemman osakassopimuksen tarkoituksen mukaisuus, kun osakkaita onkin vähemmän. Vastaavasti uusien neuvottelujen herättäjänä voi toimia vaikkapa merkittävä lisärahoituksen tarve.

Uudelleenneuvotteluehdon tehokkuus on kuitenkin riippuvainen neuvotteluosapuolten tahdosta suostua kompromisseihin, eikä pelkkä velvollisuus neuvotteluihin tarkoita velvollisuutta suostua sopimuksen muuttamiseen ¹¹⁹. Uudelleenneuvotteluehto saattaa kuitenkin toimia herättelijänä tilanteessa, jossa osakassopimus on ollut voimassa jo pitkään ilman että siihen on puututtu ja sen ajan mukaisuutta tarkistettu. Ehto pakottaa tarkastelemaan osakassopimuksen muutostarvetta ja aikaan voidaan saada yhtiön ja osakkaiden kannalta paremmin tarkoitusta palveleva sopimus, jossa uusi aika ja uudet vaatimukset on otettu huomioon.

3.3. Osakeyhtiölain asettamat rajoitukset osakassopimuksen pätevyteen

Puhuttaessa osakassopimuksesta, on otettava aina huomioon ettei sekään ole sopimuksena täysin rajoitteista vapaa. Osakassopimusta rajoittaa

---

¹¹⁸ Hemmo II 2003, s. 32

¹¹⁹ Hemmo II 2003, s. 32

merkittävästi osakeyhtiölain näkökulmasta sekä lain pakottavat säädökset että OYL 21:1.¹²⁰

Lain pakottavien säännösten merkitys ilmenee siten, että osakassopimus ei saa sisältää määräyksiä, jotka ovat tulkittavissa edellä mainittujen säännösten vastaisiksi. Mikäli niin on, seurauksena on sopimuksen pätemättömyys siltä osin. Laajimmillaan koko sopimus voidaan katsoa osapätemättömyydestä johtuen kohtuuttomaksi ja näin ollen osakkeenomistajia sitomattomaksi.¹²¹

Oman hankaluutensa pakottaviin säännöksiin tuo se, ettei osakeyhtiölaista läheskään aina ilmene mikä säännös milloinkin on pakottavaa ja mikä ei. Oikeuskirjallisuudessa asiaa käsiteltäessä on päädytty siihen, että pakottavia ovat määräykset joita ei voida sivuuttaa kaikkien osakkeenomistajien suostumuksellakaan.¹²²

Toinen osakassopimusta koskeva rajoitus on välillisesti havaittavissa osakeyhtiölaista. Sen 21 luvun 1 pykälän 1 momentti asettaa vaatimukset yhtiökokouksen päätöksen moittimiselle:

Osakkeenomistaja voi moittia yhtiökokouksen päätöstä yhtiötä vastaan ajettavalla kanteella, jos:

1) asian käsittelyssä ei ole noudatettu menettelyä koskevia tämän lain säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä ja virhe on voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön tai muuten osakkeenomistajan oikeuteen; taikka

2) päätös on muuten tämän lain tai yhtiöjärjestyksen vastainen.

Säännöksestä seuraa, ettei yhtiökokouksen päätöstä ole mahdollista kumota sen ollessa osakassopimuksen vastainen vaikka kaikki osakkeenomistajat olisivat osakassopimuksen osapuolina.

---

¹²⁰ Annola ym. 2012, s. 1287

¹²¹ Annola ym. 2012, s. 1288

¹²² Annola ym. 2012, s. 1288

Sen lisäksi, että yleiset sopimus- ja yhtiöoikeudelliset periaatteet sekä tietyt lait rajoittavat asioiden sopimista osakassopimuksin, on siis erityisesti vielä huomioitava edelliset osakeyhtiölain yleiset peruseriaatteet sekä yhtiökokouspäätöksen moitepykälä.

4. Osakassopimuksen päättymisen ja sopimuksesta irtaantuminen

4.1 Yleistä

Lähtökohtana sopimuksissa on sopimuksen molemminpuolinen sitovuus – *pacta sunt servanda* – sekä sopimusvapaus. Sopimusvapaudesta seuraa, että osakkaat voivat vapaasti sopia osakassopimuksen päättymisestä. Kuitenkin osakassopimuksen voimassaoloa ja irtisanomista koskeviin ehtoihin on syytä paneutua sopimusta laatiessa, sillä ne tulevat noudatettaviksi usein nimenomaan juuri silloin kun osapuolten välit ovat tulehtuneet¹²³. Siksi ehtojen onkin syytä olla selkeät ja kattavat jotta ylimääräisiltä riidoilta vältyttäisiin.

Osakassopimuksen solmijat voivat vapaasti päättää sopimuksen päättymisestä ja siihen sovelletaan yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita. Sopimus voi olla irtisanomisen varainen tai vaihtoehtoisesti voimassa tietyn, sopimuksessa määritellyn ajan¹²⁴. Kun sopimus on toistaiseksi voimassaoleva, on se voimassa niin kauan kuin osapuolina on vähintään kaksi osakkeenomistajaa¹²⁵ tai jos osapuolena on myös yhtiö, vähintään se ja osakkeenomistaja. Jos sopimuksessa ei ole mainintaa sen

---

¹²³ Bono 1995, s. 189

¹²⁴ Kyläkallio ym. 2008, s. 312

¹²⁵ Alho ym. 2009, s. 17

voimassaolosta, voidaan katsoa osakassopimuksen olevan toistaiseksi voimassaoleva¹²⁶.

Osakassopimus toistaiseksi voimassaolevana on tarkoitettu yleensä olemaan voimassa hyvinkin pitkän ajan, sitä voidaan kutsua kestosopimukseksi. Tällaisissa sopimuksissa sopimuksen päättymiseen liittyvät ehdot ovat keskeisessä asemassa.¹²⁷ Useimmiten osakassopimuksissa lienee sovittu, että se sitoo koko osakkeenomistuksen ajan tai niin kauan kuin sen kohteena oleva yhtiö on olemassa¹²⁸. Toisinaan sopijapuoli haluaa edelleen pysyä osakkeenomistajana, mutta irtaantua osakassopimuksesta. Tällöin hänen tulee pyrkiä saamaan sopimus päättyään joko yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden tai vaihtoehtoisesti sopimuksen määräyksen nojalla¹²⁹.

Sopimus voi lakata usein eri tavoin. Jos osakassopimuksessa on sovittu äänestymiskäyttäytymisestä tulevassa yhtiökokouksessa, on se voimassa tuohon yhtiökokoukseen asti jonka jälkeen osapuolet eivät enää ole veloitettuja sopimuksen määrittelemään käyttäytymiseen ja määräaikainen sopimus on päättynyt. Toistaiseksi voimassaolevan sopimuksen loppu voi olla esimerkiksi yhtiön koko toiminnan päättyminen.

Koska uusi osakkeenomistaja, joka hankkii osakkeensa osakassopimukseen sitoutuneelta osakkaalta, ei tule automaattisesti sidotuksi sopimukseen, on tapauskohtaisesti harkittava miten tämä vaikuttaa osakassopimuksen sitovuuteen muiden osakassopimuksen osapuolten kesken sekä mitkä olisivat ne edellytykset joilla uusi omistaja voisi tulla sopimuksen osapuoleksi. Vaikka uusi omistaja haluaisikin osapuoleksi osakassopimukseen, ei häntä automaattisesti ole pakko hyväksyä

---

¹²⁶ Kyläkallio ym. 2008, s. 312

¹²⁷ Hemmo 2005 III, s. 295

¹²⁸ Pönkä 2008, s. 442

¹²⁹ Bono 1995, s. 189

sopimuskumppaniksi vain sillä perusteella, ellei osakassopimuksessa toisin ole sovittu.¹³⁰

4.2 Määräaikaisen osakassopimuksen päättyminen

Kun osakassopimus on solmittu olemaan voimassa tietyn määräajan, päättyy sopimus tuon määräajan jälkeen ilman erillisiä toimenpiteitä. Sen jatkuvuuteen tuona sopimuksessa määriteltynä aikana ei liiemmästi kohdistu epävarmuutta. Sopimus on voitu sitoa velvoittamaan jonkin kalenterissa määritellyn ajan, tai vaikkapa tiettyyn tapahtumaan asti. Edelleen on voitu sitoutua noudattamaan sopimusta oikeustilan tai muun asiantilan muuttumiseen asti. Hyvä tapa huomioiden mahdollisuuksia on lukemattomia.

Määräaikaisuus on voitu osakassopimuksessa sitoa ehtoon, jonka mukaan sopimus on voimassa niin kauan kuin vähintään kaksi sopijapuolta on osakkaana yhtiössä¹³¹. Jos sopimuskauden aikana ko. tahojen määrä putoaa alle tuon rajan, sopimus raukeaa. Määräaikaisuus on voitu myös sitoa tiettyyn tapahtumaan, jonka toteutumisen jälkeen sopimus menettää sitovuutensa¹³². Määräaikaiseen osakassopimukseen on voitu myös liittää mahdollisuus jatkokaudesta, jolloin määräajan umpeutuessa sopimus ei automaattisesti päätykään, vaan tarkistetaan osapuolten halu jatkaa sopimusta.

Pääsääntöisesti määräaikainen osakassopimus on voimassa sopimuksessa sovittun ajan. Poikkeuksena tähän on tilanne, jossa yhtiö purkautuu määräaikaisuuden ollessa vielä kesken. Tästä seuraa myös

---

¹³⁰ Kyläkallio ym. 2008, s. 312

¹³¹ Hannula – Kari 2007, s. 43. Lisäksi erikseen on huomioitava yhtiön mahdollinen sulautuminen ja jakautuminen, joihin ei ole tässä yhteydessä mahdollista perehtyä.

¹³² Alho ym. 2009, s. 17

osakassopimuksen raukeaminen.¹³³ Kuitenkin on voitu sopia, että esimerkiksi salassapitovelvollisuus sitoo vielä tietyn ajan tuonkin jälkeen.

Määräaikaista osakassopimusta ei ole lähtökohtaisesti katsottu voitavan irtisanoa sopimuskauden aikana. Pönkä tukee tämän siihen, että on voitava luottaa määräaikaisuuden luomiin perusteltuihin ennakko-odotuksiin, sekä osapuolien mahdollisuuteen etukäteen harkita sitoutuvatko he sopimukseen vai eivät¹³⁴. Norros korostaa myös sopimusvapauden merkitystä; osapuolten sovittua tietyistä voimassaolon kaudesta irtisanomisoikeus merkitsisi sopimusvapauden loukkausta¹³⁵.

Olosuhteiden muuttuminen saattaa kuitenkin johtaa tarpeeseen irtautua sopimuksesta. Irtisanomisoikeus voi joskus aktualisoitua määräaikaistenkin sopimusten kohdalla mahdollisen OikTL 36 §:n nojalla tapahtuvan sovittelun yhteydessä. Kuitenkin erillisellä sopimusehdolla voidaan osakassopimuksessa mahdollistaa myös irtisanominen, mutta se lienee harvinaista.

Muutokset omistuspohjassa eivät pääsääntöisesti myöskään anna mahdollisuutta päättää määräaikaista sopimusta ainoastaan tuosta syystä. Osakassopimuksen voimassaolon päättyminen on käytännössä mahdollista vain, jos muutos järjestyttää edellytyksiä koko sopimuksen voimassaolosta. Tällöin edellytetään muutoksen olennaisuutta, joka on aina harkittava tapauskohtaisesti.¹³⁶

Määräaikaisen sopimuksen irtisanominen osapuolten muuttumisen myötä saattaa kuitenkin olla mahdollista silloin, kun sopimuksessa sovittujen tavoitteiden saavuttaminen on riippuvainen sopijapuolten henkilökohtaisista edellytyksistä. Tämä voi aktualisoitua esimerkiksi silloin, kun sopijapuolten

---

¹³³ Pönkä 2008, s. 442

¹³⁴ Pönkä 2008, s. 437, ks. myös Hemmo II 2003, s. 390

¹³⁵ Norros 200, s. 198

¹³⁶ Pönkä 2008, s. 438-439

keskinäinen luottamus heikkenee uuden osakkaan mukaantulon myötä.¹³⁷ Näin mahdollistetaan osakassopimuksen voimassaolon päättyminen, kun yhteistyö luottamuksen menettämisen myötä käy mahdottomaksi.

Poikkeus irtisanomisen kieltoon kun sopimus on määräaikainen, on myös se, jos määräaikaisuus on sidottu esimerkiksi yhtiömiehen elinaikaan. Tällöin määräaikaiseksi tarkoitettu sopimus – määräaikana siis yhtiömiehen elinaika – on irtisanottavissa, sillä oikeusjärjestyksemme ei tarjoa mahdollisuutta rajoittaa kenenkään henkilökohtaista toimivapautta määräämättömän pitkäksi aikaa.¹³⁸

Määräaikainen osakassopimus on siis lähtökohtaisesti voimassa niin kauan kuin sopimuksessa on sovittu. Sen irtisanominen tai muu päättyminen sopimuskauden kuluessa on poikkeuksellista.

4.3 Toistaiseksi voimassaolevan osakassopimuksen päättyminen

Toistaiseksi voimassaoleva osakassopimus tulee lähtökohtaisesti tiensä päähän kun siinä sovitut tavoitteet ovat tulleet täytetyiksi. Joskus tämä voi johtua toiminnan muuttumisesta tai koko toiminnan päättymisestä¹³⁹ tai yhtiön myymisestä taikka uuden osakassopimuksen solmimisesta. Sopimus voi myös sisältää kohdan, jonka mukaan osakkeenomistaja automaattisesti irtautuu osakassopimuksesta luovuttaessaan osakkeensa. Jos osakassopimuksen voimassaolosta ei ole erikseen sovittu, katsotaan se lähtökohtaiseksi toistaiseksi voimassaolevaksi. Osakassopimukseen sisältyvät muut määräykset voivat kuitenkin viitata toisinaan muuhun, ja tällöin käytetäänkin tapauskohtaista harkintaa.¹⁴⁰

---

¹³⁷ Pönkä 2008, s. 439

¹³⁸ Bono 1995, s. 196

¹³⁹ Huom., tämä seikka itsessään ei automaattisesti päättä osakassopimusta

¹⁴⁰ Kyläkallio ym. 2008, s. 312

Koska velvoite- ja sopimusoikeuden alalla vallitsee sopimusvapauden periaate, voivat osakassopimuksen osapuolet sopimusta laatiessaan vapaasti harkita millaisin ehdoin osakassopimus on irtisanottavissa. Mikäli irtisanomisoikeudesta ei ole muuta sovittu, yleisten periaatteiden nojalla sopimus on osapuolen irtisanottavissa haluamanaan ajankohtana ilman että irtisanominen edellyttäisi erityisiä oikeudellisia perusteita¹⁴¹.

Vanhemmassa oikeuskirjallisuudessa pohdittaessa onko osakassopimus irtisanottavissa jos sen voimassaolosta ei ole sovittu, ratkaisua pyrittiin löytämään yhtiöoikeudellisista periaatteista. Tuolloin katsottiin että osakassopimuksen osapuolten oikeussuhteeseen olisi mahdollista soveltaa toissijaisesti avoimesta yhtiöstä annettuja normeja ja periaatteita. Sen nojalla irtisanomisaika olisi ollut kuusi kuukautta.¹⁴² Sittenmin on tilaa on saanut vain yhtiöoikeudellisten periaatteiden sijaan myös velvoiteoikeudellisten periaatteiden noudattaminen, jolloin keinovalikoimaan irtisanomisoikeus kuuluu kiinteänä osana.

Käytännössä yksi tärkeistä velvoitteiden lakkaamistavoista on irtisanominen, ja sopimusoikeudessa lähtökohtana onkin irtisanomisoikeus. Irtisanominen voidaan ymmärtää saamisoikeuden lakkauttamiseksi, joka astuu voimaan yksipuolisesti annetulla tahdonilmaisulla eli irtisanomisilmoituksella. Irtisanomisvapauden ansiosta toistaiseksi voimassaoleva keistosopimus voidaan milloin tahansa sopijaosapuolen niin halutessa irtisanoa. Yleensä pelkästään osapuolen halu lakkauttaa sopimus on riittävä. Taustalla on ajatus että ellei sopimuksen voimassaolosta ole sovittu, ei sopimuksen kuulu olla voimassa kuin niin kauan kuin kaikki osapuolet sitä haluavat.¹⁴³

Yleensä irtisanomisoikeudesta seuraavaa mahdollisuutta päättää sopimus rajoittaa irtisanomisaika. Sopimus voi siis olla vapaasti irtisanottavissa koska tahansa, muuta se pysyy kuitenkin voimassa vielä irtisanomisajan.

---

¹⁴¹ Hemmo II 2003, s. 377

¹⁴² Bono 1995, s. 191

¹⁴³ Norros 2010, s. 197

Irtisanomisajasta voidaan sopia vapaasti, eikä se ole osakassopimuksen välttämätön osa. Sopimusta laatiessa voidaan tietoisesti jättää sopimatta irtisanomisajasta, ja Hemmon mukaan voidaan katsoa ettei siihen ole oikeutta mikäli sopimukseen ei liity intressejä, jonka vuoksi irtisanomisaika olisi eräänlaisena sopeutumiskautena tarpeellinen.¹⁴⁴ Osakassopimusten laajasta kirjosta johtuen ei voida antaa yksiselitteistä vastausta siihen, onko ja jos on niin milloin, irtisanomisaika tarpeellinen.

Toistaiseksi voimassaoleva osakassopimus on siis pitkäkestoinen sopimus, jota pääsääntöisesti koskee irtisanomisoikeus joka ei, ellei muuta ole säädetty tai sovittu, edellytä mitään erityistä ehtoa¹⁴⁵. Osakassopimuksessa voidaan sopia missä muodossa se on tehtävä, kenelle ja missä ajassa. Irtisanomisaika voi vaihdella suurestikin yhtiöstä riippuen, ja voidaan myös sopia että sopijaosapuoli voi purkaa sopimuksen painavasta syystä välittömästi irtisanottuaan sopimuksen.¹⁴⁶ Sopimuksella voidaan asettaa ehtoja, joiden mukaan osakas voi irtisanoa sopimuksen päättymään joko välittömästi tai tietyn, sopimuksessa sovitun, irtisanomisajan jälkeen¹⁴⁷.

Osakassopimuksessa voidaan sopia erimittaisista irtisanomisajoista ja sopimusta laadittaessa siitä tulisikin pyrkiä sopimaan. Jos kuitenkin irtisanomisajasta ei ole sopimuksessa mainintaa, on se ratkaistava aina tilannekohtaisesti *in casu* ottaen huomioon muun muassa irtisanomisperusteen¹⁴⁸. Huomioon on tällöin myös otettava kohtuus, jolloin tukeudutaan sopimusoikeuden yleisiin oppeihin, ja tuolloin ”kohtuullinen aika” voi olla aivan jotain muuta kuin mihin osapuolet ovat tilanteessa varautuneet.

---

¹⁴⁴ Hemmo 2003 II, s. 396

¹⁴⁵ Hemmo 2005 III, s. 294–295 ja 302

¹⁴⁶ Pönkä 2008, s. 462, Hemmo 2005 III, s. 302

¹⁴⁷ Hemmo 2005 III, s. 292

¹⁴⁸ Pönkä 2008, s. 472–473

Pönkä korostaa ettei irtisanomiskysymyksiin ole esitettävissä yksiselitteistä vastausta, vaan tilanteittain on käytettävä tapauskohtaista harkintaa, ja korostaa että yksipuolinen irtisanomisoikeus on poikkeuksellinen¹⁴⁹. Myös Bono tähdentää ettei kaavamaista vastausta irtisanomisajan pituudesta voida antaa, vaan tilanne ratkeaa kussakin tilanteessa erikseen¹⁵⁰.

Toistaiseksi voimassaoleva osakassopimus on voinut päättyä myös uuden osakkeenomistajan tullessa mukaan. Uusi osakkeenomistaja, hankittuaan osakkeensa osakassopimukseen sidotulta taholta, ei automaattisesti tai vasten tahtoaan tule sidotuksi osakassopimukseen. Tapauskohtaisesti tulee harkita, kuinka tuo seikka vaikuttaa osakassopimuksen tarkoituksenmukaiseen jatkumiseen sekä jäljelle jääneiden osakkaiden sidonnaisuuteen sopimukseen.¹⁵¹

Sopimuksen irtisanomista ei normaalisti käytetä oikeuskeinona silloin kun sopimusosapuoli on rikkonut sopimusta, vaan sopimuksen lakkauttamistapa silloin kun sen jatkamisen ei katsota enää olevan tarkoituksenmukaista¹⁵².

Hemmo on korostanut, että toistaiseksi voimassa olevat sopimukset, siis myös osakassopimukset, ovat jatkuvuutensa puolesta määräaikaista sopimuksia heikommassa asemassa, sillä niille ei ole ennalta määrätty mitään vähimmäisvoimassaoloaika¹⁵³. Parhaiten toistaiseksi voimassaolevan sopimuksen voimassaolo turvataan sopimalla yhtiötä ja osapuolia parhaiten palvelevasta irtisanomisajasta.

---

¹⁴⁹ Pönkä 2008, s. 447 ja 463

¹⁵⁰ Bono 1995, s. 195

¹⁵¹ Kyläkallio ym. 2008, s. 312

¹⁵² Hemmo 2003 II, s. 350

¹⁵³ Hemmo 2005 III, s. 297

4.4 Sopimuksen purkaminen

Sopimuksen purkaminen mielletään sopimusoikeudessa viimesijaiseksi, vaikutuksiltaan jyrkimmäksi oikeuskeinoksi, jonka myötä sopimus lakkaa välittömästi. Se on mahdollinen painavista syistä niin toistaiseksi voimassaolevan kuin määräaikaisenkin osakassopimuksen kohdalla. Purku on sidottu varsin tiukkoihin edellytyksiin, kun taas jo edellä käsitelty irtisanominen on lähtökohtaisesti sallittu jo pelkästään sillä perusteella, että irtisanova osapuoli päättää niin.¹⁵⁴

Sopimuksen purkamisen taustalla vaikuttaa yleinen periaate, jonka mukaan purkaminen ei ole mahdollista ilman olennaista sopimusrikkomusta¹⁵⁵. Jos esimerkiksi osakassopimus on pitkäaikainen ja koskee laajalla skaalalla yhtiön asioita, ja yhtenä ehtona on velvollisuus äänestää yhtiökokouksessa tietyllä tavalla, ei ehdon rikkominen tuolloin ole niin merkittävä että sopimus kokonaisuudessaan voitaisiin purkaa. Jos kuitenkin sopimus sitä vastoin velvoittaa vain tietynlaiseen äänestyskäyttäytymiseen ja tuota sovittua käyttäytymistä johdonmukaisesti rikotaan, voi tämä jo mielestäni olla peruste sopimuksen purkamiselle.

Purkamisen yleisiin edellytyksiin ei välittömästi ja välttämättä liity tuottamus tai sen puuttuminen, vaan kokonaisarviota tehdessä sopimusrikkomuksen moitittavuus itsessään voi nousta keskiöön¹⁵⁶. Sopimukseen voidaan myös ottaa varsinainen sopimuskohta purkamisen ehdoista sitomalla se tiettyihin edellytyksiin¹⁵⁷. Tällöin voidaan esimerkiksi vaatia, että sopimuksen rikkominen on aiheuttanut suurta taloudellista vahinkoa tai että osapuolten välinen luottamus on rikkoutunut jolloin sopimuksen jatkaminen käy tyhjäksi. Purkuehtoja voidaan muokata yhtiöön sopivaksi, pitäen kuitenkin ne oikeustoimilain määräysten mukaisina.

---

¹⁵⁴ Hemmo 2003 II, s. 349 ja 377

¹⁵⁵ Hemmo 2003 II, s. 350

¹⁵⁶ Hemmo 2003 II, s. 350

¹⁵⁷ Hemmo 2003 II, s. 352

Edelleen purkuhdoissa on voitu myös määrittää se aika, jonka kuluessa purkamiseen on vedottava. Jos tänä aikana purkuoikeuteen ei ole vedottu, voidaan pääsääntöisesti purkuoikeuden katsoa menettäneen. Purkuoikeutta voidaan myös rajoittaa niin, että se on mahdollista vasta jos sama menettely uusiutuu annetun varoituksen jälkeenkin.¹⁵⁸

Jos sopimuksen osapuoli kokee joutuneensa oikeudettoman purun kohteeksi, voi hän kiistää purkuoikeuden mahdollisuuden ja vaatia sopimusta edelleen jatkettavan tai vaatia vahingonkorvausta luvattomasta sopimuksen päättämisestä¹⁵⁹.

Sopimuksen niin sanottu tavallinen purkaminen on erotettava erillisestä purkavasta ehdosta. Jos sopimuksessa on itsenäinen purkava ehto, on sopimuksen raukeaminen sidoksissa vain näihin ehtoihin, eikä esimerkiksi sopimusrikkomukselle anneta merkitystä. Tällainen ehto voi olla jokaisen osapuolen käytettävissä tai sillä voidaan laajentaa vain yhden osapuolen, esimerkiksi pääomasijoittajan, purkamisoikeutta.¹⁶⁰ Jos osakassopimus on tehty yrityskaupan ylimenovaihetta silmällä pitäen, voi mahdollinen purkava ehto liittyä kaupan toteutumiseen.

4.5 Pääomasijoittajan osakassopimus irtaantumisehtoineen

Pääomasijoittajan tarkoituksena on tehdä määräaikaista sijoituksia ja niitä tehdessään pyrkiä rajoittamaan tunnistettuja ja tunnistamattomiakin riskejä mahdollisuuksien rajoissa. Riskejä rajoittaessa pääomasijoittaja tekee sen huomioiden tarkoituksenmukaisuuden; energiaa ja rahoitusta ei ole tarkoituksenmukaista käyttää valtavia määriä jotta jokainen mahdollinen seikka tulisi huomioon otettua.

---

¹⁵⁸ Hemmo 2003 II, s. 353

¹⁵⁹ Hemmo 2003 II, s. 363

¹⁶⁰ Hemmo 2003 II, s. 371

Osakkaiden, varsinkin pääomasijoittajan, varauksesta irtaantua yhtiön osakkeiden omistuksesta käytetään usein termiä exit-ehto. Pääomasijoittajan näkökulmasta oikeus vaatia pakkoexitiä voidaan lukea yhdeksi keskeisimmistä sopimusehdoista.¹⁶¹ Pääomasijoittajan tarkoitus kun on maksimoida sijoituksen tuotto, ja se saattaa vaatia mahdollisuutta vedota siihen, että menestystä toppuutteleva osakas ei yhtiössä toimi.

Irtautumisehto on voitu sitoa esimerkiksi yhtiön osakekannan myyntiin toiselle yritykselle tai sen pörssiin listautumiseen. Se on voitu myös sitoa siihen, että exit voidaan toteuttaa kun tietty enemmistö tai tietyt osakkeenomistajat sitä kannattavat.

Usein pääomasijoittajan liittyessä yhtiöön, haluaa hän osakassopimuksen laadittavaksi jollei sitä ole jo tehty. Osakassopimukseen sisällytetään pääomasijoittajan kannalta keskeisimmät asiat, muun muassa miten sijoitus toteutetaan sekä kuinka paljon ja minkälaisia osakkeita ja/tai muita sijoitusinstrumentteja hän sijoituksellaan saa¹⁶².

Toinen pääomasijoittajan kannalta keskeisin sopimuskohta on päätöksentekoa koskevat ehdot. Ottamalla osakassopimukseen määräyksiä päätöksenteosta, pääomasijoittaja pyrkii varmistamaan sijoituksensa maksimaalisen hyödyn niin, ettei hänen kannaltaan vahingollisia päätöksiä olisi mahdollista tehdä. Tämä voidaan toteuttaa niin, että pääomasijoittajalle varataan oikeus estää kyseiset päätösten tekeminen.¹⁶³

Pääomasijoittajan kannalta tärkein sopimusmääräys on yrityksestä ja osakkeista vapautuminen, sillä pidemmällä tähtäimellä sijoituksesta irtautuminen on kuitenkin pääomasijoittajan keskeinen tavoite. Tämän takia erityistä huomiota kiinnitetäänkin sopimuskohtiin, jotka liittyvät

---

¹⁶¹ Hannula – Kari 2007, s. 123 ja 128–129

¹⁶² Hannula–Kari 2007, s. 49

¹⁶³ Hannula–Kari 2007, s. 50

irtaantumiseen ja siihen liittyviin olosuhteisiin. Tavoitteena on varmistaa, että pääomasijoittajalla säilyy mahdollisuus myydä omistamansa osakkeet vaikka muut osakkaat eivät myydä voisikaan. Toisinaan pääomasijoittaja voi myös pyrkiä varmistamaan että hän voi velvoittaa muidenkin osakkaiden myyvän osakkeensa samassa yhteydessä.¹⁶⁴

Tiivistetysti voidaan siis sanoa että pääomasijoittaja pyrkii varmistamaan kontrollinsa niin suhteessa yhtiöön kuin muihin osakkeenomistajiinkin ja tähän käytetään osakassopimusta.

5. Sanktiot sopimuksen luvattomasta päättämisestä ja sopimusrikkomuksesta

5.1 Vahingonkorvaus

Koska osakassopimus on sopimusoikeudellinen työkalu, myös sen määräysten vastaisen toiminnan seuraamukset ratkeavat velvoiteoikeuden periaatteiden mukaan¹⁶⁵. Valtaosa sopimusoikeuden seuraamusjärjestelmää koskevasta sääntely on dispositiivista, joten siitä voidaan sopimuskumppaneiden välillä vapaasti sopia. Tällöin osapuolet voivat sopia suoritushäiriöistä aiheutuvista seurauksista niin että sopimuksessa tarkennetaan laissa mainittujen oikeuskeinojen sisältöä, tai niin että käyttöön otetaan kokonaan uusia seurauksia.¹⁶⁶ Eli mikäli osakassopimuksessa ei poikkeuksellisesti olisikaan lauseketta sopimusrikkomuksesta, tulee kyseeseen sopimusperusteinen vahingonkorvaus, jolloin yleislain puuttuessa sovelletaan yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita¹⁶⁷. Käytännössä osakassopimuksissa voidaan käyttää joko vahingonkorvauslauseketta tai

---

¹⁶⁴ Hannula–Kari 2007, s. 52

¹⁶⁵ Airaksinen ym. 2007, s. 259

¹⁶⁶ Hemmo II 2003, s. 335

¹⁶⁷ Alho ym. 2009, s. 146

sopimussakkolauseketta tai niiden yhdistelmää niin että sopimussakkoa suuremmat vahingot on korvattava sopimussakon päälle¹⁶⁸.

Sanktioiden taustalla on aina ennaltaehkäisevä tavoite. Niillä halutaan ohjata osapuolten käyttäytymistä sopimusta parhaiten palvelevaksi ja tämä onnistuuakin jos korvausvelvollisuus, esimerkiksi sopimussakon määrä, on riittävän suuri. Lisäksi pyritään turvaamaan loukatulle osapuolelle riittävä hyvitys¹⁶⁹.

Vahingonkorvausvastuu osakassopimuksen rikkomisesta on sopimusvastuuta. Sopimusvastuu tarkoittaa sitä, että sopimusta rikkoneen osapuolen tulee näyttää ettei rikkomus johdu hänen tuottamuksestaan, kyse on siis käännetystä todistustaakasta. Kyse ei kuitenkaan ole ankarasta vastuusta, vaan vahingon on oltava sen aiheuttajan ennalta arvattavissa. Edelleen vahingon ja sopimusrikkomuksen välillä on oltava syy-yhteys.¹⁷⁰

Lienee hyvinkin tavallista että osakassopimuksessa sovitaan seuraukset sopimusrikkomuksesta. Soveltuvin tapa tähän on sopimussakkolauseke, koska usein aiheutuneiden vahinkojen määrää on vaikea osoittaa.¹⁷¹ Vahingonkorvaus voidaan toteuttaa myös niin että osapuolella on velvollisuus korjata vahinko, ja jos näin ei tehdä, vahingonkorvausvelvollisuus aktualisoituu vasta sen jälkeen.¹⁷² Sanktioksi on voitu myös määrätä sopimuksen rikkojan velvoite tarjota omistamiaan osakkeita muiden lunastettavaksi alle niiden käyvän arvon¹⁷³.

Osakassopimusta laatiessa on tärkeää paneutua riittävästi vahingonkorvausta koskeviin sopimusmääräyksiin, sillä osakassopimusta rikotaessa siitä aiheutuneen vahingon määrän toteennäyttäminen voi olla

---

¹⁶⁸ Alho ym. 2009, s. 145

¹⁶⁹ Hannula – Kari 2007, s. 150

¹⁷⁰ Savela 2006, s. 403

¹⁷¹ Alho ym. 2009, s. 147

¹⁷² Alho ym. 2009, s. 146

¹⁷³ Hannula – Kari 2007, s. 153

hyvinkin vaikeaa. Niinpä vahingonkorvaus – ilman että siitä on erikseen sopimuksessa määrätty – saattaa jäädä riittämättömäksi sanktioksi painostamaan sopijapuolet osakassopimuksen noudattamiseen.¹⁷⁴

Savela sitoo osakassopimuksen mukaisen vahingonkorvausvelvollisuuden tehokkuuden saman sopimuksen irtisanomisehtoon. Hän muistuttaa että osakassopimuksen ollessa helposti irtisanottavissa vahingonkorvausvelvollisuuskin saattaa menettää osan tehostaan, sillä useimmiten teoista jotka tapahtuvat pääsitoumuksen lakkaamisen jälkeen ei ole velvollisuutta suorittaa vahingonkorvausta tai sopimussakkoakaan.¹⁷⁵

Vahingonkorvausvelvollisuutta voidaan sitäkin muotoilla aina yhtiötä parhaiten palvelevaksi. Sitä on mahdollista rajoittaa esimerkiksi ajallisesti tai sulkemalla tietyt tapahtumat sen ulkopuolelle. Sopimussakko taas on voitu muotoilla osakkaasta riippuen vaihtelevasti niin että sen määrä voi vaihdella osakkeenomistajan asemasta riippuen. Edelleen se voidaan sopia maksettavaksi kohdeyhtiölle osakkeenomistajien sijaan. Jos kuitenkin yhtiö ei ole osakassopimuksen osapuolena, ei sillä ole tällöin oikeutta vedota sopimussakkoon.¹⁷⁶ Sama pätee päinvastoin; osakkaat eivät voi asettaa keskinäisellä sopimuksellaan velvoitteita yhtiölle ja pätevästi vaatia niitä, ellei itse yhtiökin ole sopimusosapuolena¹⁷⁷.

Vahingonkorvauksen määrää sopimukseen kirjattaessa on huomioitava se seikka, että erityisen ankaria ehtoja on mahdollista sovitella oikeustoimilain 36 pykälän perusteella. Toisinaan osakassopimukseen on saatettu ottaa myös sellaisia sopimusehtoja, joiden soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, mutta joilla on toivottu ettei ehtoja liiemmin kyseenalaistettaisi, vaan niillä olisi eräänlainen pelotevaikutus. Tällöin

---

¹⁷⁴ Savela 2006, s. 404

¹⁷⁵ Savela 2006, s. 405–406

¹⁷⁶ Alho ym. 2009, s. 147

¹⁷⁷ Saarnilehto 1995, s. 183

sopimuksen laatija ensisijaisena tavoitteena tuskin on vaatia oikeuksiaan tuomioistuinteitse.

Jos osakassopimukseen on sisältynyt osakkeiden luovutusrajoituksia, ei ehdon välittömät vaikutukset ulotu siirronsaajaan. Ehto on vain *inter partes* sitova, eli vaikka sopimus olisi sisältänyt lunastusehdon, uusi osakas on oikeutettu pitämään osakkeensa. Tällöin kuka tahansa osakassopimuksen osapuoli on oikeutettu vaatimaan vahingonkorvausta osakkaalta, joka osakkeensa vastoin ehtoja möi.¹⁷⁸

Osakassopimusta laadittaessa on syytä ottaa kantaa sopimusrikkomustilanteisiin. Tarpeeksi suurella sopimussakolla sitoutetaan osapuolia toimimaan sopimuksen mukaisesti. Ehdolla on myös informatiivinen vaikutus; jokainen osapuoli saa tietoonsa konkreettisen seurauksen sopimuksen vastaisesta toiminnasta, kun osakassopimuksessa on siitä nimenomaisesti sovittu.

Osakassopimukseen sisällytetty salassapitovelvollisuus on sopimusoikeudellinen velvoite. Sen rikkomisesta seuraa lähtökohtaisesti sopimusperusteinen sanktio. Yrityssalaisuuden rikkomisesta ja väärinkäytöstä on säädetty rikoslaissa, joten molemmat ovat rangaistavia tekoja. Yrityssalaisuutta on säännelty myös laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa¹⁷⁹. Jos siis näistä lain sääntelemistä asioista on sovittu osakassopimuksessa, ovat sopimusoikeudellinen ja lainsäädännöstä johtuva velvoite päällekkäisiä. Alho ym. tähdentävät, että myös näistä lainsäädäntöön sisältyvistä seikoista on syytä sopia osakassopimuksessa, sillä sopimusrikkomuksesta seuraavan sanktion, kuten sopimussakon, vaatiminen on lähtökohtaisesti helpompaa ja

---

¹⁷⁸ Mähönen ym. 2007, s. 23

¹⁷⁹ SopMenL 22.12.1978/1061

yksinkertaisempaa kuin asian käsittely tuomioistuimessa noudattaen vain soveltuvia lakeja.¹⁸⁰

Osakassopimus sisältää usein negatiivisia velvoitteita, eli velvoitteen pidättäytyä jostakin sopimuksen kieltämästä toimenpiteestä. Esimerkiksi salassapitovelvoitteen rikkominen on negatiivinen velvoite. Tuolloin sopimuksen tarkoittama oikea suoritus on passiivisuus, hiljaisuus, ja salassapitoa koskevien tietojen levittäminen tarkoittaa sopimusrikkomusta. Mikäli salassapitovelvollisuuden – sekä myös muiden negatiivisten velvoitteiden – rajoja ei ole riittävän tarkasti määritelty, tulevat ne mitä todennäköisimmin aiheuttamaan tulkintaongelmia.¹⁸¹

Hemmo tähdentää, että mikäli negatiivista velvoitetta rikotaan, osapuolelta voidaan vaatia velvoitteen noudattamista tulevaisuudessa luontoissuoritustyyppisesti. Näin ollen sopimusrikkomus ei vapauta osapuolta noudattamasta vaitiolo- tai muuta velvollisuuttaan vastaisuudessa. Negatiivisten velvoitteiden rikkominen tulisi ottaa osakassopimuksessa huomioon neuvottelemalla sen korvaukseksi sopimussakon, sillä vahingon suuruus on yleensä vaikea näyttää toteen.¹⁸²

5.2. Vahingonkorvausvelvollisuus osakeyhtiölain nojalla

Osakeyhtiölaissa on omat vahingonkorvaussäännöksensä. Siinä edellytetään yhtiön johdon huolehtivan toiminnan järjestämisestä asianmukaiseksi ja korostetaan johdon velvollisuutta toimia sekä huolellisesti että yhtiön edun mukaisesti. Osakeyhtiölain seuraamusjärjestelmällä suojellaan niin yhtiön kuin sen velkojen ja osakkeenomistajienkin oikeuksia. Laissa mahdollistetaan yhtiön johdon vastuunrajoitus yhtiötä kohtaan, joka on

---

¹⁸⁰ Alho ym. 2009, s. 138

¹⁸¹ Hemmo II 2003, s. 146

¹⁸² Hemmo II 2003, s. 147

etukäteen kirjattava yhtiöjärjestykseen kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella (OYL 22:7).¹⁸³

Osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajan vahingonkorvausvelvollisuus koskee vahinkoja, jotka hän myötävaikuttamalla osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen tahallaan tai huolimattomuudesta on aiheuttanut yhtiölle, toiselle osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Vahingonkorvausvastuuta ei ole laissa rajoitettu koskemaan vain yhtiökokouksessa tehtäviä päätöksiä, vaan kyseeseen voi tulla myös yhtiökokouksen ulkopuolella tapahtunut toiminta. Vaatimuksena on se, että osakkeenomistaja on myötävaikuttanut lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen.¹⁸⁴

Osakeyhtiölaki sisältää myös erityissäännökset rikosoikeudellisista seuraamuksista (OYL 25 luku). Rikosvastuun aktualisoituminen edellyttää vaatimusta menettelyn tahallisuudesta¹⁸⁵. Vaikka monista asioista voidaan yhtiöjärjestyksessä ja osakassopimuksessa toisin sopia, ovat nämä ehdot indispositiivista oikeutta, sopimuksin ei voida näistä säännöksistä poiketa.

5.3 Sopimussakko

Sopimussakko on sopimukseen perustuva seuraus, joka muistuttaa kiinteämääräistä vahingonkorvausta, mutta jonka maksamisedellytykset poikkeavat vahingonkorvauksesta¹⁸⁶. Sopimussakosta ei ole Suomessa erillistä lainsäädäntöä, mutta on tavallinen esimerkiksi rakennusurakka- ja kilpailukieltosopimuksissa¹⁸⁷, ja lienee yleisin seuraamus osakassopimuksenkin rikkomisesta. Lainsäädännön puuttumisesta seuraa,

---

¹⁸³ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 263

¹⁸⁴ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 270

¹⁸⁵ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 275

¹⁸⁶ Hemmo II 2003, s. 335

¹⁸⁷ Hemmo II 2003, s. 336

että siihen sovelletaan yleisiä periaatteita mikäli sopimuksessa muuta ei ole sovittu.

Hemmo luettelee muutamia sopimussakon ominaisuuksia; ensinnäkin sillä on pelotevaikutus, joka painostaa osapuolta sopimuksen mukaiseen suoritukseen. Toiseksi se turvaa loukatun osapuolen asemaa tilanteessa jossa vahingon toteennäyttäminen olisi hankalaa. Kolmanneksi sopimussakko ei periaatteessa ole sidonnainen tosiasiallisesti aiheutuneeseen vahinkoon koska se on etukäteen sovittu ja vahvistettu korvaus. Edellisestä seuraakin, että sopimussakkoa on mahdollista käyttää tehosteena myös silloin, kun on mahdollista ettei sopimuksen rikkomisesta tule aiheutumaan varsinaista vahinkoa ja tuo fakta toimiikin sopimussakon tehoa merkittävästi lisäävänä piirteenä. Viimeisenä sopimussakko tekee sopimusrikkomuksen selvittelystä nopeampaa ja helpompaa supistamalla oikeusvaikutusten kannalta relevanttia seikastoja.¹⁸⁸

Sopimussakosta sovittaessa mahdollista tulevaa riitelyä voidaan vähentää liittämällä sopimukseen tarkempia määräyksiä sakkoon liittyvistä asioista. Näitä voivat olla muun muassa edellyttääkö sopimussakon aktualisoituminen sopimusrikkomukselta jotain tiettyä kynnystä, esimerkiksi sopimusrikkomuksen merkittävyyttä tai olennaisuutta, ja onko tämä kynnys riidattomasti todennettavissa. Edelleen on voitu sopia liittykö sopimussakkoon vastuunrajoitusehtoja sekä se, tuleeko sopimussakko maksettavaksi vain kerran vai jokaisesta sopimusrikkomuksesta. Myös siihen tulisi ottaa kantaa, kenelle sopimussakko maksetaan; jokaiselle osapuolelle vai vahingonkärsijöille yhteisesti.¹⁸⁹ Mikäli osakassopimuksessa ei muuta ole sovittu, sopimussakon aktualisoitumiseksi riittää vain se seikka että sopimusrikkomus on tapahtunut. Selvitystä vahingoista ei siis edellytetä ja se vapauttaa loukatun osapuolen näyttövelvollisuudesta.

---

¹⁸⁸ Hemmo II, 2003, s. 336–337

¹⁸⁹ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 54

Sopimussakkovelvoitetta muotoillessa on syytä päättää siitä, tuleeko vahingon sattuessa maksettavaksi vain se, vai onko vahingon aiheuttaja velvollinen suorittamaan vielä sen lisäksi erillistä vahingonkorvausta¹⁹⁰. Vahingonkorvauksen ja sopimussakon suhteesta ei voida antaa kaiken kattavaa vastausta, sulkeeko sopimussakko vahingonkorvausoikeuden pois jos osakassopimuksessa ei muuta ole sovittu, vaan harkinta tapahtuu aina tilannekohtaisesti osapuolten tarkoituksen ollessa keskiössä ja kohtuus huomioon ottaen¹⁹¹. Edelleen sopimussakko voidaan muotoillaan kattamaan vain tietyt sopimusrikkomukset, esimerkiksi kilpailukiellon rikkomisen.

Sopimussakkoehto voidaan laatia niin, että se lankeaa maksettavaksi riippumatta siitä aiheuttaako sopimusrikkomus vahinkoa vai ei. Sopimussakon aktualisoitumiseksi riittää siis että sopimusta tai sen yksittäistä ehtoa on rikottu. Savela korostaa ettei tällöin voida edellyttää vahingon ja teon syy-yhteyttä, eikä edes vahingon ennalta-arvattavuutta. Sopimussakkoa vaativan tehtäväksi jää siis vain näyttää toteen se, että vastapuoli on jättänyt tekemättä suorituksen joka osakassopimuksessa on sovittu.¹⁹²

Sopimussakon suuruudesta ei ole olemassa yhtä ja ainoa oikeaa vastausta. Sen suuruuden määrittäminen voi olla vaikea tehtävä, sillä liian alhaisena se saattaa tehdä sopimusrikkomuksesta kannattavan ja liian suurena kannustaa vaatimaan korvausta pienimmästäkin sopimuskirjaimen rikkomisesta. Oman hankaluutensa luo se, jos osakassopimus on tarkoitettu olemaan voimassa vielä hyvinkin pitkän ajan kuluttua. Tuolloin sopimussakon on oltava tarkoitustaan vastaava myös vuosien, joskus vuosikymmentenkin, jälkeen.¹⁹³ Tällöin yksi keino on sitoa sakko indeksiin tai muuhun ulkoiseen, ajankohtaiset olosuhteet huomioon ottavaan tekijään.

---

¹⁹⁰ Savela 2006, s. 404

¹⁹¹ Hemmo II 2003, s. 343

¹⁹² Savela 2006, s. 404–405

¹⁹³ Savela 2006, s. 405

Sopimussakon suuruutta pohdittaessa voi joskus tulla otettavaksi huomioon siihen sitoutuneiden eri asemat. Sopimussakko voidaan siis määrittää olemaan määrältään eriävät osapuolista riippuen. Määrä voi olla myös riippuvainen siitä, onko osapuoli yksityishenkilö vai yritys. Alho ym. kuitenkin tähdentää että harkinnassa tulisi ottaa huomioon myös se, tulisiko osapuolille antaa mahdollisuus korjata rikkomuksensa ennen sopimussakon suoritusvelvollisuuden lankeamista¹⁹⁴.

Sopimussakon määrää pohdittaessa on muistettava sen menettävän merkityksensä mikäli osapuolella ei ole todellisuudessa mahdollisuutta suorittaa sakkoa. Tämä voidaan välttää ennakoimalla niin, että sopimussakosta asetetaan vakuus, tai se talletetaan kolmannen haltuun ja on nostettavissa mikäli sopimusrikkomus ilmenee.

Sopivaa sopimussakkoehtoa muotoiltaessa olisi hyvä ottaa kantaa myös liitännäisiin seikkoihin, esimerkiksi kysymykseen siitä laukaiseeko sopimussakko ja sopimusrikkomus joitain muitakin velvoitteita. Näitä voivat olla sopimusloukkauksen kohteena olevan osapuolen oikeus ostaa sopimusrikkojan osakkeet tai päinvastoin antaa rikkomus vahingonkärsijälle oikeuden vaatia loukkaajaa lunastamaan tämän osakkeet.¹⁹⁵

Sopimusrikkomukseen valmistautuessa on hyvä ottaa kantaa juurikin edellä mainittuun loukatun osapuolen oikeuteen vaatia osakkeitaan lunastettavan. Toisinaan sopimusrikkomus voi olla niin merkittävä ja osapuolten välisen luottamuksen tuhoaja, että yhteiset toimintaedellytykset voivat tuhoutua. Ja jos luottamusta ei ole, voi olla vaikeaa, mahdotontakin, toimia yhteisen yhtiön hyväksi. Tällöin ainoaksi mahdollisuudeksi jää irtautua toiminnasta kokonaan. Lunastusoikeus takaa lähtijälle tämän ansaitseman korvauksen osakkeistaan.

---

¹⁹⁴ Alho ym. 2009, s. 147

¹⁹⁵ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 54

Toisinaan sopimussakko voidaan sopia vain tiettyjä sopimusrikkkeitä koskevaksi. Kilpailu- ja rekrytointikieltojen rikkomisesta voidaan sopia seuraavan sopimussakko, vaikka muilta osin sovittaisiinkin muusta vahinkojen korvauksesta. Esimerkiksi rekrytointikieltoa rikottaessa sopimussakon suuruus voi olla sidottu rekrytoidun henkilön palkkaan esimerkiksi niin että se vastaa vaikkapa kymmenen kuukauden bruttopalkkaa.¹⁹⁶

Savela on tähdentänyt, että sopimusvastuun ainoa toteuttaja on sopimuspuoli. Tällä viitataan siihen ettei vähemmistöosakkailla ole mahdollisuutta ajaa OYL 22:7:n mukaista vahingonkorvauskannetta osakassopimuksen rikkomiseen perustuen, vaikka osakeyhtiö olisikin osakassopimuksen osapuolena. Tämä on seurausta siitä, että päätöksen tekee joko yhtiön hallitus tai yhtiökokous normaalilla enemmistöpäätöksellä.¹⁹⁷

Oikeustoimilain 36 § on myös syytä ottaa huomioon sopimussakkolauseketta muotoiltaessa. Nimittäin jos ehto on jo silmiinpistävän ankara, on todennäköistä että sitä tullaan sopimussakon aktualisoitua sovittelemaan mainitun säännöksen nojalla¹⁹⁸. Voidaan kuitenkin ajatella, että osakassopimukseen saatetaan välillä ottaa myös sellaisia ehtoja, joihin liittyy sovittelun mahdollisuus, mutta ehtojen laatijat ovat luottaneet osakassopimuksen auktoriteettiin niin ettei sitä ja sen kohtuullisuutta myöhemmin kyseenalaistettaisi, ja jättäneet ehdon mahdollisen sovitteluriskin hyväksyen.

Sovittelu sekä sopimussakon määrän riitauttaminen tulevat ajankohtaiseksi varsinkin jos osakassopimusta loukannut osapuoli katsoo että

---

¹⁹⁶ Alho ym. 2009, s. 147–148

¹⁹⁷ Savela 2006, s. 406

¹⁹⁸ Immonen – Nuolimaa 2007, s. 54

vahingonkorvaussäännösten soveltaminen johtaisi olennaisesti sopimussakkoa vähäisempään vastuuseen¹⁹⁹.

Sopimussakkoa voidaan joskus myös sovitella jos se on liian pieni. Kuitenkin on huomioitava, että sopimussakko on tarkoitettu sopimuksen täyttämisen varmistavaksi sanktioksi, jolloin sen sovittelukynnys puoleen tai toiseen on varsin korkea. Mikäli sakkoa sovitellaan, on annettava merkitystä sopimussakon tarkoitukselle, sillä se saattaa olla vahinkojen korvaamisen lisäksi myös sopimusosapuolen painostaminen sopimuksen täyttämiseen. Varsinkaan tasavertaisten kumppaneiden hyväksymää sopimussakkoa tuskin sovitellaan.²⁰⁰

Kaiken kaikkiaan sopimussakko on siis sanktio, joka maksetaan riippumatta aiheutetun vahingon määrästä²⁰¹. Sen etuna on, ettei erillistä vahinkojen suuruuden osoitusta vaadita.²⁰²

5.4 Muut sanktiot

Osakassopimukseen sisällytetään usein ehtoja yksittäisen osakkeenomistajan osakkeiden luovuttamiselle, joita voidaan käyttää rangaistusluonteisesti mikäli sopimusta katsotaan loukatun. Näihin voidaan katsoa kuuluvan esimerkiksi lunastusmääräys, jonka mukaan sopimusta loukannut osapuoli on velvollinen myymään osakkeensa sekä ehto, jonka mukaan sopimusrikkomuksen myötä menetetään osakkeisiin kuuluvat hallinnoimisoikeudet.

Lunastus- eli myyntiehdon takana on ajatus siitä, ettei muiden osakkaiden ole kohtuullista sietää sitä että osakassopimusta rikkonut on rikkomuksen

---

¹⁹⁹ Hemmo II 2003, s. 344

²⁰⁰ Savela 2006, s. 405

²⁰¹ Hannula – Kari 2007, s. 151

²⁰² Alho ym. 2009, s. 148

jälkeenkin osakkaana yhtiössä ja toiminnassa mukana, sillä luottamus saattaa olla vakavastikin rikkoutunut. Lunastusmääräystä sovelletaan varsinkin tilanteessa, jossa kaikki osakkaat eivät työskentele yhtiön hyväksi. Hannula ja Kari ovat sitoneet osakkeiden menettämissanktion toteutuvaksi varsinkin sanktiona osakassopimuksessa sovitun työntekovelvoitteen rikkomisen seurauksena.

Yleensä jos lunastusmääräyksestä on sovittu, määrätään samassa yhteydessä myös kenelle osakkeet on myytävä. Heitä voivat olla joko sopimuksen muut osapuolet, kohdeyhtiö tai muu, osakkaiden sopima kolmas taho. Samassa yhteydessä yleensä sovitaan myös osakkeiden lunastushinnasta.²⁰³ Luovutushinta on sanktiona yleensä osakkeen käypää hintaa alempi.

Edellä mainittuja muita sanktioita sisällytettäessä osakassopimukseen on hyvä jo ennakolta arvioida ehtojen kohtuullisuutta. Mikäli osakkeiden menetys on esimerkiksi sopimussakon kanssa rinnasteinen seuraus, voi ehto toisinaan johtaa sopimuksen rikkojan kannalta kohtuuttomuuteen, jolloin OikTL:n 36 § voi tulla sovellettavaksi.²⁰⁴ Samoin voi käydä, mikäli menettämisseuraamusta sovelletaan jo pienimpäänkin sopimuksen kirjaimen loukkaamiseen.

Mikäli osakassopimuksessa on sovittu osakkeiden hallinnoimisoikeuksien menettämisestä sopimusrikkomuksen seurauksena, on sopimukseen syytä ottaa erillinen ehto siitä että tuolloin osakkaan katsotaan nimittäneen esimerkiksi toisen osakkaan käyttämään kaikkia osakkeisiinsa liittyviä hallinnoimisoikeuksia sekä niihin liittyvää puhevaltaa.²⁰⁵

Edellä mainitut muut sanktiot on voitu sitoa tiettyihin sopimusrikkomustilanteisiin ja esimerkiksi hallinnoimisoikeuksien

---

²⁰³ Alho ym. 2009, s. 148 sekä Hannula – Kari 2007, s. 114

²⁰⁴ Alho ym. 2009, s. 148

²⁰⁵ Alho 2009, s. 148

menettäminen voi olla voimassa tietyn, ennalta sovitun ajan. Kuitenkin ehdoista tulisi tehdä mahdollisimman selkeät ja jättää niihin mahdollisimman vähän tulkinnanvaraisuutta, jotta ne olisivat päteviä kaikissa tilanteissa joihin ne ovat tarkoitettu.

6. Lopuksi

Osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys normittavat osakeyhtiön ja sen osakkaiden välistä suhdetta, mutta myös osakkaiden keskinäisiä suhteita. Tätä normistoa voidaan täydentää osakassopimuksella.

Tässä tutkielmassa selvitin siis mikä osakassopimus on, miten se vaihtoehtoisesti päättyy, sekä minkälaisia seuraamuksia sopimuksenvastaisella toiminnalla on. Osakassopimus on yhtiöoikeudellisen instrumentin sijaan sopimusoikeudellinen väline, jolla voidaan sopia yhtiön osakkaiden oikeuksista tai velvollisuuksista. Se voi olla voimassa vain tietyn yhtiökokouksen ajan tai vaikka koko yhtiön elinkaaren. Se voidaan solmia irtisanomisen varaiseksi tai määräaikaiseksi. Koska osakeyhtiölaissa ei ole säännelty, tai edes mainittu osakassopimusta, voidaan sillä disponoida varsin vapaasti eri asioista.

Osakassopimuksella ei siis ole tiettyä sisältöä, vakiintunutta muotoa, koska sillä tavoitellaan hyvinkin eri asioita tilanteesta riippuen. Esimerkiksi pääomasijoittajan tullessa mukaan osakassopimuksen tavoite on todennäköisesti hyvinkin erilainen kuin pienessä perheyhtiössä. Sen takia osakassopimuksen sisältö sorvataan aina vastaamaan sen hetkisiä tarpeita vastaavaksi.

Osakassopimus solmitaan tilanteessa, jossa katsotaan, ettei yksin osakeyhtiölaki riitä sääntelemään vallitsevaa tilannetta. Asioista voidaan

tilanteesta riippuen sopia niin yhtiöjärjestyksessä kuin osakassopimuksessakin. Valinta tehdään sen perusteella, millaista oikeusvaikutusta asioille tahdotaan; sopimusoikeudellista vai yhtiöoikeudellista. Jos sovittavalle asialle riittää sopimusoikeudellinen sitovuus ja se halutaan sopia julkisuudelta salassa, on osakassopimus oikea väline.

Edellä on kuvattu osakassopimusta suhteessa yhtiöjärjestykseen. Osakassopimus on joustavampi eikä se ole julkinen, mutta sillä ei myöskään ole sellaista yhtiöoikeudellista sitovuutta kuin yhtiöjärjestyksellä eikä se tule automaattiseksi sitovaksi suhteessa uuteen osakkeenomistajaan. Käytännössä osakassopimuksen sisäistä sitovuutta parannetaan sopimussakolla sekä muilla vahingonkorvauslausekkeilla, jolloin sen rikkominen tehdään kannattamattomaksi.

Kaiken kaikkiaan osakassopimus on hyvin joustava väline asioista sopimiseen ja siitä varmasti saadaan kohdeyhtiötä ja sen asioiden sujuvaa päättämistä parhaiten palveleva väline. Osakassopimus ei kuitenkaan ole ainoa keino säännellä valta-asemia, se on mahdollista myös muun muassa osakkeiden erilajisuuksin, yhtiökokouksen päätöksentekoa koskevin määräänemmistövaatimuksin ja äänileikkurein. Osakassopimus on eräs työkalu, jolla voidaan täydentää – tietyiltä osin muuttaakin – osakeyhtiömuodon ja osakeyhtiölain tarjoamaa perusmallia. Olennaista on muistaa ettei jokaista osakkaiden välistä sopimusta voi automaattisesti kutsua osakassopimukseksi, mutta kun se osakassopimus on, voi se vaihdella sisällöltään aikalailla laidasta laitaan. Tärkeimmät rajat asettaa osakeyhtiölain pakottavat normit, niiden vastaisia sopimusehtoja ei voida sisällyttää osakassopimukseen.

Koska lainsäädäntö ei velvoita osakassopimuksen laatimiseen, toisin kuin yhtiöjärjestyksen, voi sen sisältö olla huomattavasti kirjavampi kuin yhtiöjärjestyksen. Luultavasti yhtiöissä tehdään paljonkin osakkaiden välisiä

sopimuksia, mutta joita ei mielletä tai varsinaisesti nimetä osakassopimuksiksi, jotka kuitenkin ovat osakassopimuksiksi luokiteltavissa. Ajatuksena voi osakkaiden kesken olla enemmänkin ”sovitaan nyt varmuuden vuoksi”.

Osakassopimuksin voidaan siis sopia laajasti yhtiön asioista ja sillä voidaan sopia niin yhtiön ja osakkaiden kuin pelkästään osakkaidenkin välisistä asioista. Yhtiökokoukseen voi päättää vain yhtiön asioista, ei esimerkiksi yhtiön ja osakkeenomistajan välisestä asiasta jossa ei ole kyse heidän yhtiöoikeudellisesta suhteestaan.

Osakassopimuksen eduksi voidaan katsoa että se voidaan pitää salassa, toisin kuin yhtiöjärjestys joka on julkinen. Läheskään aina ei haluta paljastaa ulkopuolisille kaikkea mitä yhtiön asioista on sovittu vaikkakin se lisäisi läpinäkyvyyttä siitä, miten yhtiötä ja sen asioita hoidetaan. Eduksi voidaan laskea myös se, ettei sen solmiminen ole sidottu mihinkään muotoon tai aikaan, vaan osakassopimus voidaan solmia ennen tai jälkeen yhtiön toiminnan tai sen aikana. Myös sopimuksen joustavuus on hyvä lisä, sillä osapuolet saadaan sitoutettua toimimaan yhtiön kannalta parhaiten.

Vaikka osakassopimuksella on lukuisia positiivisia puolia, voidaan sillä katsoa olevan joitain heikkouksiakin. Näitä ovat esimerkiksi huono yhtiöoikeudellinen sitovuus sekä se, että aivan kuten muutkin sopimukset, se sitoo vain osapuoliaan. Näin ollen sitä ei voida ulottaa esimerkiksi yhtiöön mikäli se ei ole sopimuksen osapuoli. Toinen huomioitava heikkous on, ette osakassopimus sido mahdollisia uusia omistajia, toisin kuin yhtiöjärjestys. Osakassopimuksen muuttaminen voidaan tilanteesta ja tarpeista riippuen katsoa joko eduksi tai haitaksi. Sen muuttaminen kun voi olla vaikeaa, koska siihen tarvitaan jokaisen sopimusosapuolen myötävaikutus, toisin kuin yhtiöjärjestyksen muuttamiseen johon riittää usein jo määränemmistö.

Tiivistetysti voidaan siis sanoa, että osakassopimuksella sovitaan pelisäännöistä, oikeuksista ja velvollisuuksista, ja tärkeimmät syyt sen solmimiseen ovat, kun halutaan sopia yhtiön toiminnasta joko osakeyhtiölakia täydentävästi tai siitä poikkeavasti. Se on joustava väline yhtiön asioista sopimiseen ja se sisältää usein kattavat säännökset niin yhtiön hallinnosta, osakekannasta kuin sopimusrikkeistäkin.